

EKUAD JETPR

ISSN:2149-7702.

Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi
Journal of Education, Theory and Practical Research

MAKALELER

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTSEL İNTERNET KULLANIM
ÖZ-YETERLİK İNANÇLARI İLE AKADEMİK ÖZ-YETERLİK
İNANÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

KİŞİSEL ANLAM PROFİLİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

YAŞAM DOYUMU VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞUN YORDAYICISI
OLARAK SOSYAL KAYGI

ARTICLES

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
PROSPECTIVE TEACHERS' EDUCATIONAL INTERNET
USE SELF-EFFICACY BELIEFS AND ACADEMIC
SELF-EFFICACY BELIEFS

PERSONAL MEANING PROFILE: VALIDITY AND
RELIABILITY STUDY

SOCIAL PHOBIA AS PREDICTOR OF LIFE SATISFACTION
AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

**EĞİTİM KURAM VE UYGULAMA
ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ**

Cilt: 2

Sayı:1

Nisan 2016

**JOURNAL OF EDUCATION, THEORY
AND PRACTICAL RESEARCH**

Volume: 2

Issue:1

April 2016

ISSN:2149-7702

EĞİTİM KURAM VE UYGULAMA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ

Cilt: 2

Sayı: 1

Aralık 2016

**MUGLA SITKI KOÇMAN UNIVERSITY
JOURNAL OF EDUCATION, THEORY AND PRACTICAL RESEARCH**

Volume: 2

Issue: 1

December 2016

Dergi Sahibi / Owner

Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ

Baş Editörler / Chief Editors

Prof. Douglas K. HARTMAN

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU

Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Sayfa Tasarımı / Page Design

Yrd.Doç.Dr. Sayım AKTAY

Arş. Gör. Kahraman KILIÇ

Arş. Gör. Halil Emre KOCALAR

Kapak Dizayn / Cover Design

Arş. Gör. Kahraman KILIÇ

İletişim Adresi / Address

T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Merkez Yerleşke - Muğla/TÜRKİYE

Tel: +90 252 211 31 89

E-mail: info@ekvad.com, iletisim@ekvad.com

Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi Dört Aylık Uluslararası Hakemli Bir Dergidir.

Journal Of Education, Theory And Practical Research is an International Quarterly Published Peer Reviewed Journal.

Baskı/Publishing

Üniversite Fotokopi

Kötekli Mah. Sıtkı Koçman Cd. SKV Çarşısı No: Z6 Muğla TÜRKİYE

ALAN EDİTÖRLERİ / SPECIALIZED CO-EDITORS

- Prof. Dr. AHMET ALİ GAZEL
Afyon Kocatepe Üniversitesi
- Prof. Dr. M. Cihangir DOĞAN
Marmara Üniversitesi
- Prof. Dr. Selma Yel
Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Vahdettin ENGİN
Marmara Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa ERGUN
Afyon Kocatepe Üniversitesi
- Doç. Dr. Bekir BULUÇ
Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Ali YILDIRIM
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Prof. Dr. Hayati AKYOL
Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Adnan Menderes Üniversitesi
- Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK
Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ
Dokuz Eylül Üniversitesi
- Prof. Dr. Ali Murat SÜNBÜL
Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Doç. Dr. Mehmet BAYANSALDUZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Prof. Dr. Ramazan SEVER
Giresun Üniversitesi
- Yrd. Doç. Dr. Sayın AKTAY
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
- Doç. Dr. Murat İSKENDER
Sakarya Üniversitesi
- Doç. Dr. Süleyman CAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Yrd. Doç. Dr. Uğur Doğan
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Assoc. Prof. Hasan Deniz
University of Nevada
- Dr. Tilotson LI
Tung Wah College
- Assoc. Prof. Virginia Zhelyazkova
Vuzf University
- Dr. Ziad Said
College of the North Atlantic Qatar University
- Dr. Fajardo Flores Silvia BERENICE
Universidad de Colima
- Dr. Sonya Kostova Huffman
Iowa State University
- Dr. Gavriła A. LIVIU
Universitatea de Vest Vasile Goldiș Arad University
- Dr. Kimete CANAJ
Kosovo Erasmus Office
- Dr. Mihaela GAVRILA-ARDELEAN
Universitatea de Vest Vasile Goldiș Arad University
- Dr. Anna MARINOVA
Vratsa University
- Assoc. Prof. Shannon MELIDEO
Marymount University
- Dr. Slavka KRASNA
Institute of Pedagogical and Psychological Sciences
- Dr. Slávka HLÁSNA
Dubnica Institute of Technology
- Assistant Prof. Matthew A. WILLIAMS
Kent State University
- Dr. Hassan ALI
The Maldives National University
- Dr. Monika DOHŇANSKÁ
Dubnica Institute of Technology

BİLİM KURULU / SCIENCE BOARD

Dr. Emre ÜNAL
Niğde Üniversitesi

Dr. Şendil CAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Veli TOPTAŞ
Kırkkale Üniversitesi

Dr. Mustafa SARIKAYA
Gazi Üniversitesi

Dr. Atılgan ERÖZKAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Levent ERASLAN
Kırkkale Üniversitesi

Dr. Jale ÇAKIROĞLU
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Dr. Yusuf DOĞAN
Gazi Üniversitesi

Dr. Bayram BAŞ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. İzzet GÖRGEN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Yasin GÖKBULUT
Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Dr. Yasin DOĞAN
Adıyaman Üniversitesi

Dr. İbrahim COŞKUN
Trakya Üniversitesi

Dr. Burcu ŞENLER
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Bahri ATA
Gazi Üniversitesi

Dr. İsmail KARAKAYA
Gazi Üniversitesi

Dr. Emine ÇİL
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Sebahattin DENİZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Ömer GEBAN
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Dr. Alev DOĞAN
Gazi Üniversitesi

Dr. Gürsoy AKÇA
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Mustafa KOÇ
Sakarya Üniversitesi

Dr. Sefa BULUT
Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Ayfer ŞAHİN
Ahi Evran Üniversitesi

Dr. Selahattin KAYMAKCI
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Tolga ERDOĞAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Sedat GÜMÜŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. İbrahim COŞKUN
Trakya Üniversitesi

Dr. Zafer TANGÜLÜ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Ahmet ŞİMŞEK
Sakarya Üniversitesi

Dr. Semra TİCAN BAŞARAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Deniz Şeyda TARIM
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Aylin ÇAM
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Harun ER
Bartın Üniversitesi

Dr. Oğuzhan KURU
Erzincan Üniversitesi

Dr. Yalçın BAY
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi

Dr. Nesrin BAY
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi

Dr. Ali GÖÇER
Erciyes Üniversitesi

Dr. Yılmaz KARA
Bartın Üniversitesi

Dr. Nil DUBAN
Afyon Kocatepe Üniversitesi

Dr. Burçak BOZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Ali Gürsan SARAÇ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Mustafa ULUSOY
Gazi Üniversitesi

Dr. Serdarhan Musa TAŞKAYA
Mersin Üniversitesi

Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Ali SÜLÜN
Erzincan Üniversitesi

Dr. Sibel DAL
Akdeniz Üniversitesi

Dr. Hakan AKDAĞ
Gaziantep Üniversitesi

Dr. Alper KAŞKAYA
Erzincan Üniversitesi

Dr. Kemal KÖKSAL
Gazi Üniversitesi

Dr. Erkam Süleyman SULAK
Bartın Üniversitesi

Dr. Yılmaz KARA
Bartın Üniversitesi

Dr. Hasan ŞEKER
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Ali Fuat ARICI
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Erol DURAN
Uşak Üniversitesi

Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU
Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Salih RAKAP
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Dr. Alper YONTAR
Çukurova Üniversitesi

Dr. Oğuz GÜRBÜZTÜRK
İnönü Üniversitesi

Dr. Aslı TAYLI
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Hasret KABARAN Sedat ALTINTAŞ Güler GÖÇEN KABARAN	Öğretmen Adaylarının Eğitsel İnternet Kullanım Öz-Yeterlik İnançları İle Akademik Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	01-11
Ahmet AKIN, Betül DÜŞÜNCELİ Tuğba ÇOLAK	Kişisel Anlam Profili: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	12-19
Umut KERMEN, Nurcan İLÇİN TOSUN, Uğur DOĞAN	Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı	20-29

Öğretmen Adaylarının Eğitsel İnternet Kullanım Öz-Yeterlik İnançları İle Akademik Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Hasret KABARAN², Sedat ALTINTAŞ³, Güler GÖÇEN KABARAN⁴

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin saptanmasıdır. Araştırma betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile Matematik Öğretmenliği Ana Bilim Dalları'nda öğrenim görmekte olan 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında "Eğitsel İnternet Kullanım Öz-yeterliği İnançları Ölçeği" ile "Akademik Öz-yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler katılımcıların cinsiyet, bölüm ve genel ağırlıklı not ortalaması değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Kolmogrov-Smirnov testi, Levene'nin Varyansların Homojenliği testi, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (One Way Anova), Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Bu araştırma sonucunda öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlik inançları ve akademik öz-yeterlik inançları düzeylerinin yeterli seviyede olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz yeterlik inançlarının cinsiyetlerine ve Genel ağırlıklı not ortalamalarına (GANO) göre farklılık göstermediği, bölümlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançlarının cinsiyetlerine ve GANO'larına göre farklılık gösterdiği, bölümlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlik düzeyleri ile akademik öz-yeterlik inançları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Eğitsel internet
Akademik öz-yeterlik
Öğretmen adayları
Eğitim teknolojisi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 30.11.2015

Kabul Tarihi: 02.01.2016

E-Yayın Tarihi: 01.04.2016

Investigation of the Relationship Between Prospective Teachers' Educational Internet Use Self-Efficacy Beliefs And Academic Self-Efficacy Beliefs

Abstract

Keywords

Educational internet

¹ Bu çalışma, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde gerçekleştirilen VII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Özel Marmaris Çağdaş Bilim Koleji, hasretkabaran@gmail.com

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sedataltintas@mu.edu.tr

⁴ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gulergocen@mu.edu.tr

The aim of this study is to determine the relationship between prospective teachers' educational internet use self-efficacy beliefs and academic self-efficacy beliefs. The study was designed on descriptive survey model. The sample of the study was formed of 3rd grade prospective teachers studying in Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Education, Turkish Language Teaching, Primary Education Teaching, Science Education Teaching, Guidance and Counseling, and Mathematics Education Teaching Departments in 2015-2015 academic year. In order to gather the data, "Educational Internet Self-Efficacy Beliefs Scale" and "Academic Self-Efficacy Scale" were applied. The obtained data were analyzed regarding variables that are participants' gender, departments, and cumulative grade point average. During the analysis, Kolmogorov-Smirnov test, Levene's Homogeneity of Variances test, independent samples T-test, One Way ANOVA, Mann Whitney U test, and Kruskal Wallis test were implemented. As a result, it was found that prospective teachers' educational internet use self-efficacy beliefs level and academic self-efficacy beliefs level were in adequate levels. It was determined that prospective teachers' educational internet use self-efficacy beliefs did not have significant difference on their gender and GPA, but had significant difference on their departments. It was determined that prospective teachers' academic self-efficacy beliefs had significant difference on gender and GPA, however, did not have significant difference on their departments. It was also determined that there was a medium level significant relation between prospective teachers' educational internet use self-efficacy beliefs and their academic self-efficacy beliefs.

Academic self-efficacy
Prospective teachers
Educational technology

Article Info

Received: 11/30/2015

Accepted: 01/02/2016

Online Published: 01/04/2016

Giriş

Yetkinlik, belirli bir davranışa yönelik bireyin kendi kapasitesine olan yargısı olarak ifade edilmektedir (Edmonds, 2002). Bandura' ya (1986) göre öz yeterlilik; davranışın oluşmasında etkili olan bir özellik ve bireyin belirli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı bir şekilde yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin oluşturduğu yargılardır. Öz yeterlik, bireyin bir beceriyi yapabileceği yeterliliğini değil, o beceriyi yapabileceği yeterliliğine ilişkin inancını belirtmektedir. Öz yeterlik yargıları özellikle, gelecekte yapılacak işleri ortaya koymakta ve belirlenen etkinlikleri gerçekleştirmeden önce yapılmaktadır (Zimmerman, 2000). Öz yeterlik inançları, bireyin; bilişsel, güdüsel, duyuşsal ve karar alma süreçlerinin işleyişinde önemli rol oynamaktadır. Bu inançlar; bireyin kendisini geliştirmesini, güdülenme düzeyini, güçlükler karşısında direnç göstermesini, duygusal yaşam kalitesini artırmasını ve önemli kararlar alırken seçimlerini etkilemektedir (Bandura, 2002). Etkinliklerini düzenleyebilmede kendilerini yeterli olarak algılayan öğrencilerin akademik öz yeterlik inançları güçlü olmaktadır ve bu öğrenciler daha yüksek akademik performans göstermektedirler (Zimmerman, Bandura ve Martinez-Pons, 1992).

Teknolojik gelişmelerin, insan yaşamına kolaylıklar sağlayıp yaşam standartlarını yükselttiği bir gerçektir (Bektaş ve Semerci, 2008). Teknolojinin tüm alanlarda gelişmesi ve ilerlemesiyle bilişim teknolojileri eğitim alanında gerek amaç olarak gerekse araç olarak, hem yönetimde hem de eğitim-öğretim süreci içerisinde kullanılmaya başlanmıştır (Tuti, 2005). Eğitimde teknoloji kullanımı eğitimin kalitesini arttırmakla birlikte teknolojiyi tanıyan ve onu etkili kullanabilen nesillerinde yetişmesini sağlamaktadır (Köseoğlu, Yılmaz, Gerçek ve Soran, 2007). Ülkemizde yapılan Fatih projesi ile birlikte eğitimde teknolojik kullanımının artırılması çalışmaları yapılmaktadır. Bilişim teknolojilerinin eğitimde etkin kullanılabilmesi öğretmenlerin bu teknolojileri yeterli düzeyde kullanması ile gerçekleşebilir (Kayaduman, Sırakaya ve Seferoğlu, 2011). Bu teknolojiler öğretmenlerin mesleklerini daha iyi yapabilmelerinde kolaylıklar sağlayarak, öğrenenlerin yaratıcılıklarının geliştirilebilmesini sağlayacak niteliktedir (Kirschner ve Wopereis, 2003). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim amaçlı kullanımı için eğitim amaçlı internet kullanımı öz-yeterlik algıları önemli bir unsur olarak görülmektedir (Şahin, 2009). İnternete erişim insanlara birçok imkânı sağlamakla birlikte çeşitli nedenlerden ötürü bireyler eğitim amaçlı interneti kullanmada istenilen veya gereken düzeyde değildirler. Bunun

sebeplerinin başında bireylerin bilişim teknolojilerini ve interneti eğitim amaçlı kullanmalarına yönelik öz-yeterlik algılarının düşük olmasıdır.

Akademik öz-yeterlik, öğrencilerin eğitsel işlere ilişkin kendi yapabilirliklerine olan güvenlerini ifade etmektedir (Schunk, 1985). Öğrencilerin öğrenme ve güdülenmelerini etkileyerek, zihinsel acıdan caba sarf etmelerini sağlamaktadır (Satici, 2013). Öğrencilerin akademik öz-yeterlikleri yükseldikçe zorlu görevlerin üstesinden gelebilirler. Diğer taraftan, akademik öz-yeterlikleri düştükçe de etkili öğrenme stratejilerini kullanamayarak zorlu akademik görevlerden kaçınmaktadırlar (Chemers, Hu ve Garcia, 2001; Kamin, 2009; Margolis ve McCabe, 2004). Algılanan akademik öz-yeterlik öğrencinin kendisinin akademik bir işi başarıyla tamamlayabilmesine ilişkin inancıdır (Zimmerman, 1995). Bandura'nın (1977) öz-yeterlik kavramını açıklamasından sonra, yapılan çalışmalarda eğitim araştırmacıları bu inancın her düzeydeki akademik yaşantıda etkili olduğunu gözlemişlerdir. Öğrencinin yüksek akademik öz-yeterliğinin önemini gösteren pek çok çalışma yapılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin akademik öz-yeterlik inançlarının akademik başarıyı artırdığı pek çok çalışmada ortaya çıkmıştır (Bandura 1997; Schunk 1982). Vrugt, Langereis ve Hoogstraten'in (1997) Hollanda'da yüksek zekaya sahip lisans öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öz-yeterliğin sınav performansına anlamlı bir etkisinin olduğu saptamışlardır. Lent, Broun ve Larkin (1984) yaptıkları çalışmada akademik başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin sınav notlarının da yüksek olduğunu belirlemektedirler. Dolayısıyla akademik öz-yeterlik öğrencilerin başarılarının tahmin edilmesinde önemli değişkenlerden biridir (Elias ve Loomis 2002; House 1992; Wood ve Locke 1987).

Bu bağlamda araştırmanın amacı öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ve akademik öz-yeterlik inançlarının cinsiyet, bölüm ve GANO değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırma Problemi

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Problemler

1. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?

1.1. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları bölümlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları genel ağırlıklı not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?

2.1. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2.2. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları bölümlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2.3. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları genel ağırlıklı not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Yöntem

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Tarama modeli; geçmişte ve ya halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009).

Çalışma örnekleme

Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) Ana Bilim Dalları'nda öğrenim görmekte olan toplam 226 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet, bölüm ve genel ağırlık not ortalamalarına göre dağılımları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubunun değişkenlere göre dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	1. Kadın	168	74.3
	2. Erkek	58	25.7
Bölüm	1. Türkçe Öğretmenliği	45	19.9
	2. Sınıf Öğretmenliği	39	17.3
	3. Matematik Öğretmenliği	32	14.2
	4. Fen Bilgisi Öğretmenliği	60	26.5
	5. RPD	50	22.1
Gano	1. Yüksek	53	23.5
	2. Orta	95	42.0
	3. Düşük	78	34.5
TOPLAM		226	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerinin toplanmasında Şahin (2009) tarafından geliştirilen “Eğitsel İnternet Kullanım Öz-yeterliği İnançları Ölçeği (EİKÖ)”, Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Akademik Öz-yeterlik Ölçeği (AÖÖ)” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, bölüm ve genel ağırlık not ortalamalarını sorgulayan maddeler yer almıştır.

Eğitsel İnternet Kullanım Öz-yeterlik İnanç Ölçeği, yetersizim (1), kısmen yeterliyim (2), yeterliyim (3), oldukça yeterliyim (4), tamamen yeterliyim (5) olmak üzere beşli likert şeklinde derecelendirilen, toplam 28 maddelik ve tek boyutlu bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 28 ve en yüksek puan 140’tır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların yüksek olması eğitsel internet kullanımında kendilerini yeterli gördükleri, puanların düşük olması ise eğitsel internet kullanımında kendilerini yetersiz gördükleri şeklinde yorumlanmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde hesaplanan güvenirlik kat sayısı .96 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen güvenirlik değeri .97 olarak hesaplanmıştır.

Jerusalem ve Schwarzer (1981) tarafından geliştirilen ve Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Akademik öz-yeterlik ölçeği tek boyutlu ve 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “4’lü likert tipi ölçek” (bana tamamen uyuyor, bana uyuyor, bana çok az uyuyor, bana hiç uymuyor) formundadır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik değeri .87 olarak belirtilmiştir. Türkçe ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik değeri ise .79 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen güvenirlik değeri de .79 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 20.0 programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Kolmogrov-Smirnov testi, Levene’nin Varyansların Homojenliği testi, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (One Way Anova), Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları düzeylerinin değişkenlere göre analizi yapılmadan verilerin normallik dağılımına bakılmış ve yapılan Kolmogrov Smirnov testi sonucuna göre ($p=.069$, $p>.05$) dağılımın normal olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları düzeylerinin değişkenlere göre analizi yapılmadan verilerin normallik dağılımına bakılmış ve yapılan Kolmogrov Smirnov testi sonucuna göre ($p=.003$, $p<.05$) dağılımın normal olmadığı belirlenmiştir. Dağılımın normal ve homojen olduğu durumlarda parametrik diğer durumlarda non-parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen veriler yorumlanırken katılımcıların cinsiyet, bölüm ve

genel ağırlıklı not ortalaması değişkenleri dikkate alınarak öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanma öz-yeterlik düzeyleri ve akademik öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?” sorusunu cevaplamak için öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puan hesaplanmış ve öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanların ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları düzeyleri

<i>N</i>	Min.	Max.	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
226	46.00	140.00	98.59	23.93

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançlarının, ölçekten alınabilecek maksimum ve minimum puanlar dikkate alındığında, yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre analizi

Cinsiyet	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kadın	168	98.09	23.00	224	.526	.599
Erkek	58	100.01	26.59			

Tablo 3 incelendiğinde, kadın ve erkek öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançlarının düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik düzeylerinin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları düzeylerinin bölüm değişkenine göre analizi

Bölüm	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplararası	6608.176	4	1652.044	2.986	.020
Grupiçi	122270.554	221	553.260		
Toplam	128878.730	225			

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları düzeylerinin bölümlere göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < .05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmış ve sonuçlara göre farklılığın Fen Bilgisi Öğretmenliği ile Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları arasında olduğu belirlenmiştir. Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının puan

ortalamalarının ($\bar{X}=104.30$), Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının puan ortalamalarından ($\bar{X}=88.67$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları düzeylerinin GANO değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) yapılmış fakat verilerin homojen dağılmadığı belirlenmiştir. Buna bağlı olarak non-parametrik testlerden Kruskal Wallis testi yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları düzeylerinin gano değişkenine göre analizi

GANO	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Yüksek	53	113.16			
Orta	95	119.14	2	1.514	.469
Düşük	78	106.86			

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları düzeylerinin GANO değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?” sorusunu cevaplamak için öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puan hesaplanmış ve öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanların ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları düzeyleri

N	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss
226	9.00	28.00	19.54	3.78

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançlarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre analizi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	168	108.39	18210.00		
Erkek	58	128.29	7441.00	4041.00	.045

Tablo 7 incelendiğinde öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$). Erkek öğretmen adaylarının sıra ortalamalarının (SO=128.29), kadın öğretmen adaylarının sıra ortalamalarından (SO=108.39) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları düzeylerinin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları düzeylerinin bölüm değişkenine göre analizi

Bölmeler	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Türkçe Öğretmenliği	45	110,10			
Sınıf Öğretmenliği	39	112,17	4	8,465	.076
Matematik Öğretmenliği	32	91,06			
Fen Bilgisi Öğretmenliği	60	112,56			
RPD	50	133,09			

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p < .05$).

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik inançları düzeylerinin GANO değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmış ve ilgili sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları düzeylerinin GANO değişkenine göre analizi

Gano	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Yüksek	53	125.48			
Orta	95	121.89	2	9.57	.008
Düşük	78	95.13			

Tablo 9 incelendiğinde öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik inançları puanlarının GANO değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < .05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre anlamlı farklılığın yüksek akademik ortalamaya sahip öğretmen adayları ile düşük akademik ortalamaya sahip öğretmen adayları; orta düzeyde akademik ortalamaya sahip öğretmen adayları ile düşük akademik ortalamaya sahip öğretmen adayları arasında olduğu belirlenmiştir. Yüksek akademik ortalamaya sahip öğretmen adaylarının sıra ortalamaları (SO=125.48), orta düzeyde akademik ortalamaya sahip öğretmen adaylarının sıra ortalamaları (SO=121.89), düşük akademik ortalamaya sahip öğretmen adaylarının sıra ortalamaları (SO=95.13) olarak belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusunu cevaplandırmak için Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişki

		Akademik Öz Yeterlik
Eğitsel İnternet Kullanım Öz Yeterlik	Spearman B (<i>r</i>)	.401
	Anlamlılık (<i>p</i>)	.000
	N	226

Tablo 10 incelendiğinde öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları puanları ile akademik öz yeterlik inançları puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = .401$, $p < .05$).

Tartışma ve Sonuçlar

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançları ile akademik öz yeterlik inançları arasındaki ilişki düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımını açısından kendilerini “yeterli” düzeyde gördükleri belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, Yoldaş ve Arın (2015), Kaya, Balay ve Adıgüzel (2014), Yenilmez, Turgut, Anapa ve Ersoy (2011), Baş (2011), Kılıç ve Coşkun (2010) ve Gök ve Erdoğan (2008) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. İnternetin öğretim sürecinde etkili kullanımını için öğretmenlerin bu konuda eğitilmeleri oldukça önemlidir (Akkoyunlu, 2002). Araştırmanın alışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının interneti eğitim amaçlı kullanmada yeterli olmaları öğretmenlik mesleğini verimli geçirebilmeleri için önem arz etmektedir. Polat ve Güzel (2011), özellikle üniversite öğrencilerinin interneti bir eğitim aracı olarak kullanmalarının kaçınılmaz olduğu vurgulamaktadırlar.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımını öz-yeterlik düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımını öz-yeterlik düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamasına rağmen erkek öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanma öz yeterlik inanç düzeylerinin kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla bilgisayara erişim fırsatına sahip olmaları, erkeklerin kadınlara göre daha fazla bilgisayar oyunları gibi aktivitelerde bulunmaları ile açıklanabilir. Yapılan bazı araştırmalar erkeklerin lehine (Yenilmez ve diğeri, 2011; Li ve Kirkup, 2007), bazıları kadınların lehine (Rugayah, Hashim ve Wan, 2004; Baş, 2011), bazıları ise cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı yönünde sonuçlara ulaşmışlardır (Bozkurt, Demire ve Şahin, 2010; Eroğlu ve diğeri, 2011; Tuncer ve Özü, 2012).

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımını öz-yeterlik düzeyleri ile bölümleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda bu farklılığın Fen Bilgisi Öğretmenliği ile Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları arasında olduğu belirlenmiştir. Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Durmuş ve Başparmak (2014) tarafından yapılan çalışmada da Fen Bilgisi öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin, Sınıf öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilere göre eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inanç düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımını öz-yeterlik düzeyleri ile genel ağırlıklı not ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak GANO’su yüksek olan öğretmen adaylarının daha yüksek düzeyde eğitsel internet kullanımını öz yeterlik inancına sahip oldukları söylenebilir. Yenilmez vd. (2011) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar çalışmanın bu bulgusu ile paralellik göstermektedir. Usta, Bozdoğan ve Yıldırım (2007) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin yaklaşık yarısının bilgisayar kullanmaya üniversite yıllarında başladığını ve yaklaşık üçte ikisinin de interneti eğitim amaçlı olarak kullandığını aktarmışlardır. Yükseköğretim düzeyinde öğrencilerin interneti, kütüphaneler ve kitaplardan daha fazla bilgi edinme kaynağı olarak tercih ettikleri söylenebilir. Bu durumda interneti eğitsel amaçla kullanma düzeyinin yüksek olmasının akademik olarak başarıyı arttırabileceği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007), Oğuz (2012) ve uhadar, Gündüz ve Tanyeri (2013) tarafından yapılan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Ancak, öğretmen adaylarının belirlenen akademik öz yeterlik düzeylerinin çok yüksek olduğu söylenemez. Öz-yeterliğin gelişmesine kişisel deneyimler, dolaylı deneyimler, sözel ikna ve psikolojik-duygusal durumlar kaynaklık etmektedir (Bandura, 1997). Yapılan araştırmalara göre en büyük etkiyi bireylerin kendi deneyimlerinin oluşturduğu görülmektedir (Bandura, 1997; Bong, 1995; Miller, 2010; Wuebbels, 2006; Zimmerman, 2000). Kişisel deneyimler, bireylerin geçmişteki başarıları, hataları ve yaşantılarıdır. Dolaylı deneyimler yani model olarak öğrenme, bireylerin çevrelerinde gözlemledikleri olaylardan kendi öz-yeterliklerini etkilemeleri ifade edilmektedir. Bireylerin çevrelerinden duydukları

cesaretlendirici sözler öz-yeterliklerini şekillendirmektedir (Pajeras, 1996). Ayrıca kişilerin, kendi kapasitelerine yönelik tehdit edici ve kaygı yaratıcı durumlar öz-yeterliğin azalmasına neden olabilmektedir (Bandura, 1997). Bu durumda öğretmen adaylarının geçmiş yaşantılarının ve çevrelerinin akademik öz yeterlik inançlarını etkiledikleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı ve erkek öğretmen adaylarının daha yüksek akademik öz-yeterliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Bu araştırma bulgusu, Durdukoca'nın (2010) öz yeterlik inançlarının erkek öğretmen adayları lehine farklılaştığını belirten araştırma bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Öz yeterlik inançlarıyla ilgili gerçekleştirilen araştırmaların bir kısmında da, öz yeterlik inançlarını etkileyen kaynakların etkisinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirtilmektedir (Schunk, ve Pajares, 2002; Usher ve Pajares, 2006a; Usher ve Pajares, 2006b). Alanyazında bu genel bulgu ile çelişen bazı çalışmalar da bulunmaktadır (Çuhadar, Gündüz ve Tanyeri, 2012; Oğuz, 2012; Blake ve Lesser, 2009; Zeldin ve Pajares, 2000).

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik düzeylerinin bölümlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları diğer bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha yüksek akademik öz yeterlik inancına sahip oldukları görülmektedir. Bu durum RPD bölümü öğrencilerin diğer bölümlere göre daha yüksek puanlarla eğitim fakültelerine yerleşmeleri ve RPD bölümü öğrencilerinin mesleğe daha rahat atanabilmeleri ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca farklı bölümlerde farklı derslerin yer alması da öğretmen adaylarının akademik öz yeterlik düzeyleri üzerinde etkili olabilir.

Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik düzeylerinin genel ağırlıklı not ortalamalarına göre farklılaştığı ve yüksek ve orta düzeyde not ortalamasına sahip öğretmen adaylarının düşük düzeyde not ortalamasına sahip öğretmen adaylarına göre daha yüksek akademik öz-yeterliğe sahip oldukları görülmüştür. Başarıyı birçok değişken etkilemektedir ve öz yeterlik inancı, bunlardan yalnızca birisi olarak düşünülebilir. Birey gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadığında, yüksek öz yeterlik yüksek performans oluşturamaz (Schunk, 1991). Landis, Altman ve Cavin (2007) de çalışmalarında, öz yeterlik inancını akademik başarıyla ilişkili bulmakta; yüksek öz yeterlik inancının, azimli, başarılı bir öğrencide bulunması gereken bir özellik olduğunu belirtmektedir.

Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik düzeyleri ile akademik öz-yeterlik düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durumda öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz yeterlik inançlarının düzeyleri arttıkça akademik öz yeterlik inançları düzeylerinin de artacağı ya da tam tersi söylenebilir. Öz yeterlik inançlarının diğer inançlarla, güdülenmeyle, akademik seçimlerle ve başarıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Pajares, 1996).

Öneriler

- 1- Bu araştırmanın benzeri farklı örneklem grupları üzerinde uygulanabilir.
- 2- Öğretmen adaylarının interneti eğitsel amaçlı kullanma düzeylerinin artırılabilmesi için çalışmalar yapılabilir.
- 3- Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım inançları ile akademik öz yeterlik inançlarını etkileyen farklı değişkenler belirlenmeye çalışılabilir.
- 4- Öğretmen adaylarına bilinçli ve eğitim internet ve teknoloji kullanımı öğretimi temalı bir ders verilebilir.

Kaynakça

- Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmenlerin internet kullanımı ve bu konudaki öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 1-8.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Bandura, A. (2002). Social cognitive theory in cultural context. *Applied Psychology: An International Review*, 51 (2), 269–290.
- Baş, G. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin eğitsel internet kullanımı öz-yeterlik inançlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(1), 35-52.
- Bektaş, C. ve Semerci, Ç. (2008). İlköğretim okullarında bilgisayar derslerine ilişkin öğretmen görüşleri (Elazığ ili örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 195-210.
- Blake S. & Lesser, L.(2009). Exploring the relationship with academic self-efficacy and middle school students' performance on a high-stakes mathematics test. *Teacher Education-Inservice/Professional Development* 2 (2006): 655-656.
- Bong, M. (1995). *Epistemological beliefs and generalizability of self-efficacy: Implications for instructional design*. Yayımlanmamış doktora tezi, University of Southern California, California.
- Bozkurt, E., Demirel, V. ve Şahin, İ. (2010). Physics teacher candidates' attitudes toward the internet and self-efficacy beliefs in educational internet use. *4th International Computer and Instructional Technologies Symposium*, September 24-26, Konya Turkey.
- Chemers, M. M., Hu, L., & Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and the first-year college student performance and adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 93(1), 55-64.
- Çuhadar, C., Gündüz, Ş. Ve Tanyeri, T. (2013). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Ders Çalışma Yaklaşımları ve Akademik Öz-yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 251-259.
- Durdukoca, Ş. F. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 69-77.
- Edmonds, H. K. (2002). *Grade retention and children's academic self-efficacy and use of self-protective strategies*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Wayne State University, Detroit.
- Elias, S. ve Loomis, R. (2002). Utilizing need for cognition and perceived self efficacy to predict academic performance. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(8), 1687- 1702.
- Eroğlu, A., Ünlü, H., Eroğlu, İ. ve Yılmaz, B. (2011). Beden eğitimi öğretmeni ve beden eğitimi öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik yeterliklerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 132-135.
- Gök, B. ve Erdoğan, T. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının internetin eğitimsel amaçlar için kullanımına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *8. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı (İETC)*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Jerusalem, M., & Schwarzer, R. (1992). *Self-efficacy as a resource factor in stress appraisal processes*. R. Schwarzer (Ed.), *Self-efficacy: Thought control of action* (ss. 195-213). Washington, DC: Hemisphere.
- Kamin, M. (2009). *Academic self-efficacy for sophomore students in living-learning programs*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, University of Maryland, Maryland.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A., Balay, R. ve Adıgüzel, R. (2014). Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım becerileri ile bilgi edinme becerileri arasındaki ilişki düzeyi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 83-99.
- Kayaduman, H., Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Eğitimde FATİH projesinin öğretmenlerin yeterlik durumları açısından incelenmesi. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB11)*, 2-4 Şubat 2011, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kılıç, H. ve Coşkun, Y.D. (2010). Öğretmen adaylarının eğitsel amaçlı internet kullanım öz-yeterlik inanç düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *19. Eğitim Bilimleri Kurultayı*. KKTC, Lefkoşa, Uluslararası Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Kirschner, P. ve Woperies, I. G. J. H. (2003). Mind tools for teacher communities: a europeanperspective. *Technology, Pedagogy, and Education*, 12(1), 127-149.
- Köseoğlu, P., Yılmaz, M., Gerçek, C. ve Soran, H. (2007). Bilgisayar kursunun bilgisayara yönelik başarı, tutum ve öz-yeterlik inançları üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 203-209.
- Landis, B. D., Altman, J. D., & Cavin J. D. (2007). Underpinnings of academic success: Effective study skills use as a function of academic locus of control and self efficacy. *Psi Chi Journal of Undergraduate Research*, 12(3), 126-130.
- Lent, R. W., Brown, S. D ve Larkin, K. C. (1984). Relation of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362.

- Li, N. & Kirkup, G. (2007). Gender and cultural differences in Internet use: A study of China and the UK. *Computers and Education*, 48(2), 301-317.
- Margolis, H., & McCabe, P. P. (2004). Self-efficacy: A key to improving the motivation of struggling learners. *The Clearing House*, 77(6), 241-249.
- Miller, L. K. (2010). *The impact of intrusive advising on academic self efficacy beliefs in first-year students in higher education*. Yayınlanmamış doktora tezi, Loyola University Chicago, Illinois.
- Oğuz, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik inançları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 2(2), 15-28.
- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66 (4), 543-578.
- Polat, H. ve Güzel, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanımına yönelik tutumları. *5th International Computer&Instructional Technologies Symposium*, 22-24 Eylül 2011. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Rugayah, H., Hashim, H. & Wan, N. M. (2004). Attitudes toward learning about and working with computers of students at Uitm. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(2), 3-7.
- Schunk, D. H. (1982). Effects of effort attributional feedback on children's achievement: Self-efficacy analysis. *Journal of Educational Psychology*, 74, 548-556.
- Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26 (3&4), 207-231.
- Schunk, D.H. & Pajares, F. (2002). *The Development of Academic Self-Efficacy*. In a. Wigfield, J.S. Eccles. Development and Achievement Motivation. California, Academic Press.
- Şahin, İ. (2009). Eğitsel internet kullanım özyeterliliği inançları ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 461-471.
- Tuncer, M. ve Özüt, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlik inançları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7(2)*, 1079-1091.
- Tuti, S. (2005). *Eğitimde bilişim teknolojileri kullanımı performans göstergeleri, öğrenci görüşleri ve öz-yeterlik algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Usher, E. L., & Pajares, F. (2006a). Sources of academic and self-regulatory efficacy beliefs of entering middle school students. *Contemporary Educational Psychology*, 31, 125-141.
- Usher, E. L., & Pajares, F. (2006b). Inviting confidence in school: Invitations as a critical source of the academic self-efficacy beliefs of entering middle school students. *Journal of Invitational Theory and Practice*, 12, 7-16.
- Usta, E., Bozdoğan, A.E. ve Yıldırım, K. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının internet kullanımına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(1), 209-222.
- Vrugt, A. J., Langereis, M. P., ve Hoogstraten, J. (1997). Academic self-efficacy and malleability of relevant capabilities as predictors of exam performance. *The Journal of Experimental Education*, 66, 61-72.
- Wuebbels, A. L. (2006). *The development of a social emotional and academic self-efficacy curriculum for sixth grade adolescent students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, School of Saint Louis University, Missouri.
- Yenilmez, K., Turgut, M., Anapa, P. ve Ersoy, M. (2011). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlik inançları. *5. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumunda sunulmuştur*. Elazığ, Fırat Üniversitesi.
- Yılmaz, M., Gürçay, D. ve Ekici, G. (2007) Akademik öz yeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 33, 253-259.
- Yoldaş, C. Ve Argin, F. S. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eğitsel İnternet Kullanım Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Jret)*, 4(1), 276-283.
- Zeldin, A. L., & Pajares, F. (2000). Against the Odds: Self-Efficacy Beliefs of Women in Mathematical, Scientific And Technological Careers. *American Educational Research Journal*, 37, 215-246.
- Zimmerman, B. J. (1995). *Self-Efficacy and Educational Development*. in a. Bandura (Ed). Self Efficacy in Changing Societies. New York, Cambridge University Press.
- Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82-91.
- Zimmerman, B. J., Bandura, A., & Martinez-Pons, M. (1992). Self-motivation for academic attainment: The role of self-efficacy beliefs and personal goal setting. *American Educational Research Journal*, 29(3), 663-676.

EKVAD JETPR

Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi

Cilt 2 (2016) Sayı 2 12-19

Kişisel Anlam Profili: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması⁵

Ahmet AKIN⁶, Betül DÜŞÜNCELİ⁷, Tuğba ÇOLAK⁸

Öz

Frankl'a göre, anlam arayışı temel insan güdüsüdür ve birey yaşamda anlam bulduğu ölçüde hayata tutunur. Anlam kavramı insandan insana değişen, an'a özgü bir olgudur. Bu bağlamda bireyin yaşamında anlam kaynaklarının farkında olması anlamlı bir yaşam için gereklidir. Bireye özgü anlam kaynaklarını tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçme araçları bulunmaktadır. Bunlardan biri Wong (1998) tarafından geliştirilen Kişisel Anlam Profildir. Çalışmanın amacı Kişisel Anlam Profili Türkçe formunun faktör yapısını incelemektir. Araştırmanın örneklemini 304 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 57 madde, yedi faktörden (başarı, ilişki, din, kendini-aşma, kendini-kabul, yakınlık, adil muamele/algılanan adalet) oluşan ölçekten elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir ($\chi^2=3170.41$, $sd=1518$, $p=.00$, $\chi^2/ sd=2.08$, $RMSEA=.060$, $NFI=.87$, $NNFI=.92$, $CFI=.93$, $IFI=.93$, $SRMR=.07$) olduğu görülmüştür. Kişisel Anlam Profili Türkçe formunun faktör yükleri .30 ile .69 arasındadır. Ölçekten elde edilen Cronbach alfa katsayısı .93'dür. Ölçekteki maddelerin ayırt ediciliği, madde analizi ve % 27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları ile incelenmiştir. Sonuçlar dikkate alındığında Kişisel Anlam Profili Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Kişisel Anlam Profili
Doğrulayıcı Faktör Analizi
Geçerlik
Güvenirlik

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 12.11.2015
Kabul Tarihi: 10.01.2016
E-Yayın Tarihi: 01.04.2016

Personal Meaning Profile: Validity and Reliability Study

Abstract

According to Frankl, the basic motive of human is to search for meaning. If a person finds meaning in life, he/she hold on life. Meaning as a concept changes day by day and it is special for the moment. In this context being aware of meaning sources in the person life is essential for meaningful life. There are instruments which developed in order to determine meaning source special fort hem person. One of these instruments is Personal Meaning Profile which was developed by Wong (1998). The aim of this study is to examine factor structure of the Turkish version of the Personal Meaning Profile. The sample of this study consisted of 304 university students. The results of confirmatory factor analysis showed that the 57

Keywords

Personal Meaning Profile,
Confirmatory Factor Analysis,
Validity
Reliability

ArticleInfo

Received: 11/12/2015
Accepted:01/10/2016
Online Published: 04/01/2016

⁵ Bu çalışma 17-21 Haziran 2012 yılında Uluslar arası Disiplinler arası Sosyal Araştırmalar Konferansı, Bursa'da poster bildirisi olarak sunulmuştur.

⁶ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aakin@sakarya.edu.tr

⁷ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bbayraktar@sakarya.edu.tr

⁸ Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tugbacolak@duzce.edu.tr

items, seven factors (achievement, relationship, religion, self-transcendence, self-acceptance, intimacy, fair treatment/perceived justice) scale has acceptable fit ($\chi^2=3170.41$, $df=1518$, $p=.00$, $\chi^2/df=2.08$, $RMSEA=.060$, $NFI=.87$, $NNFI=.92$, $CFI=.93$, $IFI=.93$, $SRMR=.07$). factor loadings of Turkish version of Personal Meaning Profile is rank between .30 and .69. Cronbach Alpha coefficient of the scale is .93. item discrimination analysis of items in the scale was examined by item analysis and 27% sub and top group comparison method. According to findings it can be said that Turkish version of the Personal Meaning Profile is a valid and reliable measurement.

Giriş

Anlam arayışı, insan olmanın doğasına yerleşmiş, bireyin kim olduğuna ilişkin bilgi veren zeka, yaratıcılık, meraklılık gibi özellikleri kapsayan, bireyin yaptıkları ve düşündüklerine bağlı bir olgudur (Wong, 1997). Yaşamın anlamı her birey, her gün ve her saat için farklılık gösterir ancak hiçbir zaman yok olmamaktadır. Birey bir iş/eser yaparak, insanlarla etkileşime girerek, acıya karşı bir tavır geliştirerek olmak üzere üç farklı yoldan yaşamında anlam bulabilir (Frankl, 2009; Frankl, 1967). Bu farklılaşma yaşamda bireylerin genel bir anlamdan ziyade, an'a özgü olan anlamı bulmayı amaçlayarak, nihai anlam gibi soyut bir anlam arayışına girmemesinin önemine dikkat çeker. Evrensel bir yaşam anlamından bahsedilememesi, bireyin "yaşamda anlam nedir?" sorusuna cevap vermesi gereken kişinin, bireysel olarak kendisi olduğunu kavramasını önemli kılar (Frankl, 2009: 123).

Frankl kuramını (Logoterapi), insanların uğruna yaşama tutunacakları bir şeye olan ihtiyacını fark ederek bu ihtiyaç üzerine inşa etmiştir (Fabry, 2005). Toplama kampı deneyimlerinden bahsederken bütün koşulların aynı olduğu bir ortamda sadece geleceğe yönelebilmemiş ve gerçekleştirilmesi ancak gelecekte mümkün olabilecek, kendilerini beklediğini düşündükleri bir anlama bağlananların hayatta kalabilmeyi başardıklarını gözlemlemiştir (Frankl, 2014). Ona göre, anlam arayışı diğer canlılarda bulunmayan, insana özgü, ayırt edici bir özelliktir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 180). Modern çağda psikoloji alanında verilen hizmetlerin, insanın anlam arayışını göz ardı etmesi temel bir eksiklik (Alper, Bayraktar ve Karaçam, 2001). Anlamsızlık zihinsel hastalıkların nedeni olabildiğinden (Barnes, 2005; Scannel, Felicity, Allen ve Janet, 2002), yaşamında anlam göremeyen kişi hastalanır (Güleç, 2003). Frankl, kişisel anlam eksikliğini varoluşsal boşluk olarak adlandırır (Crumbaugh, 1971). Varoluşsal boşluğun tek başına akıl sağlığını bozduğu iddia edilemez ancak ruhsal bir bunalıma sebebiyet veren (Frankl, 1967), bir atalet, sıkıntı ve apati durumudur (Zaiser, 2005) ve bireyde anlamsız varoluş, içsel boşluk, duygusuzluk, şüphe, sevgi yoksunluğu, nedensiz korku, kötümser düşünme gibi belirtilerle görünür (Graber, 2004).

İnsanın sorumlulukları arasında yaşamda kişisel olarak belirli bir anlam bulması yer almaktadır (Frankl, 1967). Kişisel anlam doğrudan araştırarak elde edilecek bir olgu değildir (Corey, 2005) ancak kararlar verilerek yaratılabilir (Maddi, 2012). Amaçlar ile yaşamın anlamı birbirleriyle pozitif ilişkilidir. Bireyin hayatında amaçların olması yaşam anlamının özü olarak görülür (Schnell, 2009). Anlam arayışı ve varlığı düşük olan bireylerin düşük düzeyde iyi oluşa sahip oldukları bulunmuş olmasına rağmen düşük anlam düzeyi ve yüksek anlam arayışı kadar zararlı etkiye sahip değildir (Dezutter, Casalin, Wachholtz, Luyckx, Hekking ve Vandewiele, 2013). Birey yaşamda anlam bulmak için akılcı çabalarla araştırma yaptığı sürece, çelişkili bir şekilde anlama olan özlem artmaktadır. Yaşamda anlam bulmak yaratma, sevmeye, çalışma ve gelişme yükümlülükleri olan çalışmanın yan ürünüdür (Corey, 2005)

Yaşamlarında daha fazla anlam sahibi olduklarını belirten kişilerin daha yüksek düzeyde iyi oluşa sahip oldukları ve yararlı manevi deneyimler yaşadıkları, daha az düzeyde psikopatolojiye sahip olduklarını belirten çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Steger, 2012). Yaşamda anlam sahibi olmak kronik hastalığa sahip bireylerde iyi oluşun ve kabullenişin yüksek yordayıcısı olarak bulunmuştur (Dezutter ve ark., 2013). Psikolojik iyi oluş kişisel anlam ve onun tüm alt boyutlarıyla pozitif ilişkili bulunmuştur (Krok, 2015). Psikolojik sağlık yaşamda anlamla pozitif yönde güçlü düzeyde ilişkilidir (Brassai, Piko, Steger, 2011; Lindeman ve Verkasalo 1996; Zika ve Chamberlain, 1992). Anlamsızlık ise varoluşsal nevrozun bilişsel bileşenidir (Maddi, 1967). Yaşamda anlam sahibi olmak iyi oluş ve kriz yönetimi stratejileriyle pozitif, depresyonla negatif ilişkilidir (Auhagen, 2000). Ayrıca yaşamı anlamlı

olarak değerlendirme işten zevk alma, yaşam tatmini ve mutluluk ile ilişkilidir (Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006).

Bireylerin yaşamdaki anlamı ölçmek için geliştirilmiş çeşitli ölçme araçlarına alanyazında rastlanmaktadır. Yaşamda anlamı ölçmek amacıyla ilk ölçme aracı Crumbaugh ve Maholick (1964) tarafından geliştirilen Purpose in Life Test (Yaşamda amaç testi)'dir. Alanda yaygın bir şekilde kullanılan güncel ölçme araçlarından Steger ve diğerleri (2006)'nin geliştirdiği "Meaning in Life Questionnaire", Akın ve Taş (2015) tarafından "Yaşamın Anlamı Ölçeği" olarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek yaşamda anlamın varlığı ve anlam arama olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme araçları incelendiğinde, yaşamda anlamın genel olarak ele alındığı görülmektedir. Kişisel Anlam Profili (Wong, 1998) ise bireye özgü olan anlamın kişisel boyutuna odaklanan bir ölçme aracı olması bakımından diğerlerinden ayrılır.

Bu bilgiler ışığında, yaşamda anlam sahibi olmak insan yaşamı için önemli bir unsur olarak görülmektedir. Yaşamda her birey için anlamlı olan deneyim ve faktörler farklılık gösterdiğinden, bireylerin anlamlı bir yaşama sahip olabilmeleri için kişisel olarak yaşamlarına anlam katacak faktörleri belirlemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Wong (1998) tarafından geliştirilen ve insanların kendileri için anlamlı bir yaşamı neyin oluşturduğunu ortaya koymayı amaçlayan Kişisel Anlam Profili (KAP)'ni Türkçe'ye uyarlamak ve ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

KAP'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmak amacıyla veriler Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören 305 üniversite öğrencisinin gönüllü katılımıyla elde edilmiştir. Analizler sırasında bir katılımcının forma sağlıklı cevaplar vermediği tespit edildiğinden, analizler 304 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Kişisel Anlam Profili (KAP) Orijinal Formu

Bireylerin yaşamlarındaki kişisel anlam algılarını ölçmeyi amaçlayan KAP (Personal Meaning Profile) Wong (1998) tarafından geliştirilmiş 7 boyuttan oluşan 57 maddelik bir ölçektir. Ölçek, kişisel anlam potansiyelinin yedi kaynağını incelemektedir; başarı, ilişki, din, kendini aşma, kendini kabul, yakınlık ve adil muamele/algılanan adalet. 7'li derecelendirme türü ("1" asla, "7" oldukça çok) bir ölçektir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe kişinin ideal yaşam anlamına yakın bir hayat yaşadığı sonucu elde edilir. Yüksek puan alınan alt ölçek sayısı arttıkça, yaşamda kişisel anlamın daha geniş alana yayıldığına ilişkin bilgi verir. Ölçeğin temel avantajı anlam arayışının kaynaklarını belirlemesi olarak belirtilmiştir. Bireyin anlam aradığı ve deneyimlediği belirli alanları göstererek ideal anlam algısına ne kadar yakın olduğu konusunda bilgi verir.

KAP'a ilişkin toplam ve alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları şu şekildedir; KAP toplam puanı ($r=.93$), Başarı ($r=.91$), Din ($r=.89$), Kendini aşma ($r=.84$), İlişki ($r=.81$), Yakınlık ($r=.78$), Adalet ($r=.54$), ve Kendini kabul ($r=.54$). 3 haftalık zaman diliminde KAP'ın yüksek test-retest güvenilirliğine ($r=.85$) sahip olduğu bulunmuştur (Wong, 1998).

İşlem

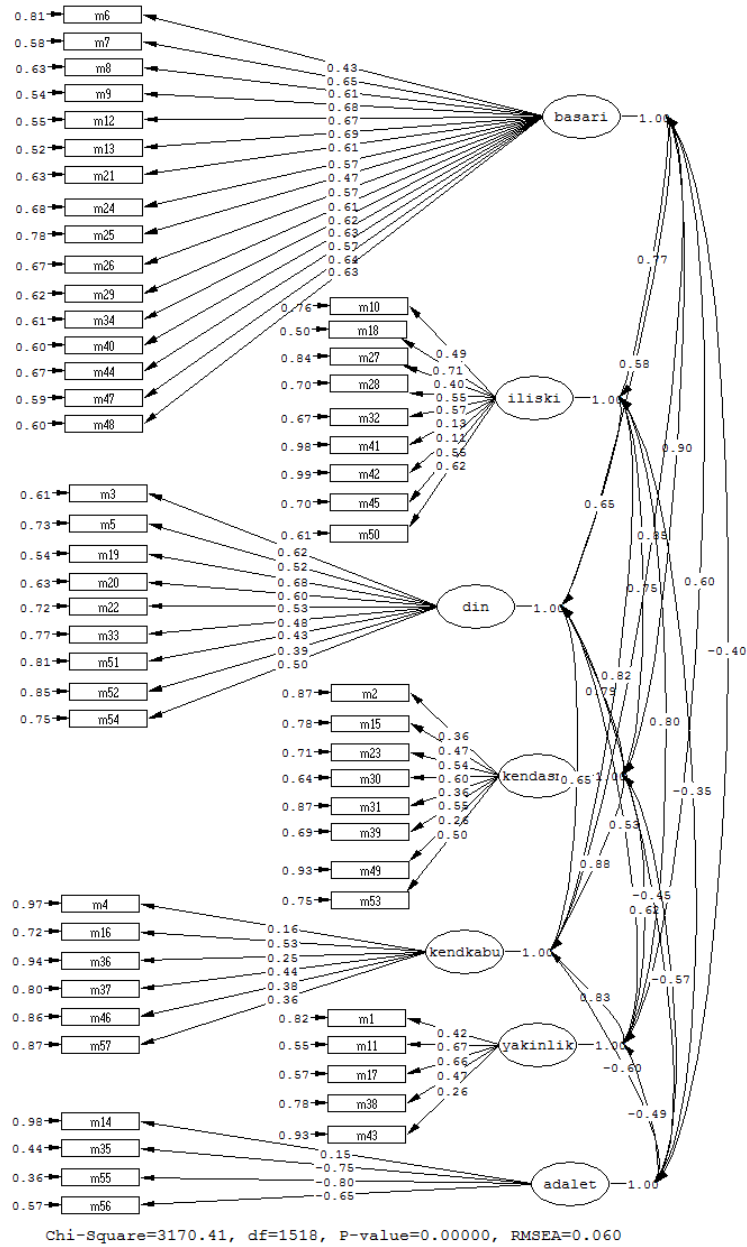
KAP'nin çevirisi Hamleton ve Kanjee (1995)'nin önerilerine dayanarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada İngilizce ve Türkçe dillerine hakim olan 2 uzman tarafından KAP İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş, üçüncü bağımsız bir uzman, çevirilerdeki uyuşmazlıkların belirleyerek düzeltilmesini sağlamıştır. KAP'nin Türkçe form, ölçeğin orijinal formu konusunda bilgi sahibi olmayan ve çalışmanın amacını bilmeyen İngilizce konusunda iki uzman tarafından İngilizce'ye yeniden çevrilmiştir. Orijinal ölçek ve çeviri versiyonu arasındaki farklılıklar değerlendirilmiş ve çevirileri yapan uzmanların uzlaşmasıyla orijinal ölçekle uyumlu form elde edilmiştir. Elde edilen Türkçe form dört akademisyen tarafından kültürel uygunluk açısından değerlendirilerek, çelişkili maddeler belirlenmiş ve gerekli

düzenlemeler yapılmıştır. Güncellenen form, alan uzmanları tarafından yeniden değerlendirilerek Türkçe formunun son hali elde edilmiştir. Bu çalışmada orijinal ölçeğin Türk kültürüne uygunluğunu test etmek amacıyla Doğrulanıcı Faktör Analizi (DFA), güvenirliliği için ise iç tutarlılık katsayısı kullanılmıştır. Madde analizi, düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonu ve maddelerin alt ve üst %27'lik grupları ayırt etme durumunu sınamak amacıyla bağımsız t-testi analiz edilmiştir. Analizler SPSS 22.0 ve Lirsell 8.80 programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Geçerlik

KAP'nin yapı geçerliliği için DFA uygulanmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi veri kümesinde ilişkili temel yapıları incelemek için kullanılır. Bu alışmada KAP'nin orijinal formda yer alan mevcut yapının doğrulanması amaçlandığından Açımlayıcı Faktör Analizinden yararlanılmamış, DFA kullanılmıştır. DFA sonucunda, yedi alt boyuttan (başarı, ilişki, din, kendini-aşma, kendini-kabul, yakınlık, adil muamele/algılanan adalet) oluşan modelin kabul edilebilir uyum gösterdiği ($\chi^2=3170.41$, $sd=1518$, $p=.00$, $\chi^2/sd=2.08$, $RMSEA=.060$, $NNFI=.92$, $CFI=.93$, $IFI=.93$, $SRMR=.077$) bulunmuştur (Hu ve Bentler, 1999). KAP'nin Türkçe formunun faktör yükleri .30 ile .69 aralığında değer almaktadır. Ölçeğin faktör yükleri ile alt boyutların birbiriyle olan ilişkileri Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. KAP'nin path diagramı

Güvenirlilik

Ölçeğin toplam puanında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .93 bulunmuştur. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları sırasıyla başarı .90, din .78, ilişki .57, kendini aşma .68, kendini kabul .50, yakınlık .59, adil muamele/algılanan adalet .77 olarak bulunmuştur.

Madde Analizi

Ölçekteki maddelerin ayırt ediciliği, madde analizi ve % 27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. KAP'ın düzeltilmiş madde toplam korelasyonları, %27'lik alt ve üst gruplara ilişkin t değerleri, ortalamalar ve standart sapmalar

	%27'lik üst grup n(82)	%27'lik alt grup n(82)
--	---------------------------	---------------------------

Madde No	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları	Madde silindiğinde Cronbach alfa katsayısı
1	6.70	.61	5.06	1.65	8.45	.34	.53
2	5.49	1.34	3.44	1.85	8.08	.27	.67
3	6.98	.11	5.59	1.74	7.21	.56	.74
4	5.57	1.48	5.21	1.66	1.98	.19	.48
5	6.75	.64	4.74	1.69	10.06	.45	.75
6	4.48	1.34	2.94	1.32	9.08	.41	.90
7	6.19	.86	4.10	1.27	12.26	.63	.89
8	6.63	.63	4.71	1.30	11.91	.58	.89
9	6.63	.63	4.45	1.49	12.13	.63	.89
10	6.72	.54	5.29	1.71	7.17	.37	.74
11	6.81	.47	4.70	1.68	10.91	.43	.49
12	6.53	.70	4.46	1.33	12.43	.60	.89
13	6.45	.71	4.27	1.47	12.04	.65	.89
15	5.78	1.04	3.09	1.51	13.25	.46	.61
16	6.37	.94	4.84	1.63	7.35	.23	.46
17	6.75	.48	4.58	1.71	11.03	.45	.47
18	6.52	.94	4.49	1.53	10.19	.57	.69
19	6.81	.50	4.99	1.47	10.62	.51	.75
20	6.53	.80	4.49	1.51	10.78	.53	.74
21	6.51	.72	4.51	1.56	10.48	.57	.89
22	6.65	.63	4.58	1.57	11.03	.44	.75
23	6.46	.58	4.54	1.53	10.30	.43	.63
24	6.13	1.06	3.67	1.72	11.02	.55	.89
25	5.30	1.07	3.44	1.26	10.16	.46	.89
26	6.41	.76	4.55	1.35	10.80	.54	.89
27	6.63	1.03	4.86	1.52	8.63	.35	.74
28	6.87	.36	5.27	1.31	10.64	.50	.71
29	6.30	.92	4.25	1.45	10.75	.56	.89
30	6.45	.72	4.71	1.54	9.19	.46	.62
31	6.01	.96	4.21	1.64	8.57	.34	.65
32	5.96	.92	3.93	1.30	11.46	.47	.72
33	6.58	.73	4.41	1.66	10.81	.41	.76
34	6.46	.93	4.32	1.533	10.79	.58	.89
35	5.91	1.10	2.76	1.61	14.58	.62	.68
36	5.41	1.64	4.77	1.53	2.59	.24	.45
37	5.87	1.49	4.16	2.00	6.18	.29	.42
38	6.31	.91	3.45	1.67	13.58	.32	.55
39	6.02	.95	4.07	1.38	10.49	.34	.65
40	6.32	.87	4.08	1.27	13.13	.59	.89
43	6.80	.51	4.43	2.05	10.14	.22	.61
44	6.42	.80	4.63	1.36	10.25	.54	.89
45	6.43	.77	4.57	1.57	9.61	.44	.72
46	5.23	1.86	4.32	1.66	3.27	.29	.43
47	6.45	.71	4.00	1.40	14.11	.61	.89
48	6.52	.78	4.52	1.31	11.79	.57	.89
50	6.41	.94	4.33	1.43	10.96	.56	.70
51	6.95	.19	5.67	1.68	6.87	.44	.76
52	6.90	.43	5.49	1.67	7.38	.36	.76
53	6.32	.98	3.9	1.60	11.54	.40	.63
54	6.79	.58	4.71	1.61	10.90	.44	.76
55	6.02	.94	3.03	1.59	14.63	.66	.62
56	6.29	.79	3.57	1.35	15.71	.54	.76
57	6.30	1.18	5.21	1.48	5.16	.26	.44

Çalışma grubunun ve %27'lik alt üst grupların her bir maddeye vermiş olduğu cevapların ortalamaları, standart sapmaları Tablo 1'de yer almaktadır. Tablo 1'de verildiği gibi ölçekten alınan toplam puana göre sıralanan alt ve üst %27'lik grupların (N=82) madde puanlarının ortalamalarının karşılaştırılması için yapılan bağımsız *t*-testi sonucuna göre *t* değerlerinin anlamlı ($p < .001$) olduğu görülmüştür. Ölçekteki maddelerin düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonları .19 ile .66 arasında değişmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Wong (1998) tarafından geliştirilen KAP'nin Türkçe'ye uyarlamasını yapılmak ve psikometrik özelliklerini incelemek amaçlanmıştır. KAP'nin Türkçe formunun faktör yapısı doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiş ve yedi faktörden oluşan KAP faktör modelinin Türk örnekleminde kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğu (Hu ve Bentler, 1999) bulunmuştur. Genel ölçekten elde edilen iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. .70'in üzerinde olan Cronbach alfa katsayısının yeterli olarak kabul edilmektedir (Kline, 2000). Ölçekteki maddelerin ayırt ediciliği, madde analizi ve % 27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları ile belirlenmiştir. Belirlemeden elde edilen *t* değerleri anlamlı bulunmuştur. Büyüköztürk (2010), anlamlı *t* değerlerinin ölçülen özellik bakımından bireyleri iyi düzeyde ayırt ettiğini belirtmiştir. 14, 41, 42 ve 49. maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonları çok düşük olduğu için bu maddeler ölçek hesaplamalarına dahil edilmemiş ancak ölçekte tutulmuştur. KAP'nin Türkçe formundan elde edilen puanlara dayanarak, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu söylenebilir. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı örneklemlerde de kullanılabilmesi amacıyla çalışmalar yapılabilir. Yaşamda anlam bulmak, modern çağda insanların kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için önemli bir kavramdır. Yaşamda bireylerin anlam sahibi olabilmesi için öncelikli olarak kişisel anlam alanlarının tespit edilmesi ve bireylerin bu alanlardaki anlam kaynaklarını desteklemeleri sağlanmalıdır. Bireylerin kişisel anlam kaynaklarını tespit etmek amacıyla KAP önem arz eden bir ölçme aracıdır.

Kaynakça

- Akın, A. ve Taş, İ. (2015). Yaşamın Anlamı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies*, 10(3), 27-36.
- Alper, Y., Bayraktar, E. ve Karaçam, Ö. (2001). *Herkes için psikiyatri*. İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2005). *Psikolojik Danışma Kuramları*. İstanbul: Alfa Akademi.
- Auhagen, A. E. (2000). On the Psychology of Meaning of Life. *Swiss Journal of Psychology*, 59(1), 34-48.
- Barnes, R. C. (2005). Logotherapy and the human spirit. İçinde G. E. Rice (Ed.), *Franklian psychology: An introduction to logotherapy* (pp.31-48). Teksas: Viktor Frankl Institute of Logotherapy.
- Brassai, L., Piko, B.F. ve Steger, M.F. (2011). Meaning in Life: Is It a Protective Factor for Adolescents' Psychological Health? *International Journal of Behavioral Medicine*, 18, 44-51. DOI 10.1007/s12529-010-9089-6
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (Çev. Tuncay Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Crumbaugh, J.C. (1971). Frankl's Logotherapy: A New Orientation in Counseling. *Journal of Religion and Health*, 10(4), 373-386.
- Crumbaugh, J. C., & Maholick, L. T. (1964). An experimental study on existentialism: The psychometric approach to Frankl's concept of noogenic neurosis. *Journal of Clinical Psychology*, 20, 200-201.
- Dezutter, J., Casalin, S., Wachholtz, A., Luyckx, K., Hekking, J. ve Vandewiele, W. (2013). Meaning in life: An important factor for the psychological well-being of chronically ill patients? *Rehabil Psychol*, 58(4): 334-341. doi: 10.1037/a0034393
- Fabry, J. (2005). The Frontiers of Logotherapy. İçinde G. E. Rice (Ed.), *Franklian psychology: An introduction to logotherapy* (116-122). Teksas: Viktor Frankl Institute of Logotherapy.

- Frankl, V. (1967). The philosophical foundations of logotherapy. İçinde J. C. Crumbaugh, H. O. Gerz ve L. T. Maholick (Ed.), *Psychotherapy and Existentialism. Selected Papers on Logotherapy*. (pp.1-18). New York: Simon & Schuster.
- Frankl, V.E. (2009). *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Frankl, V.E. (2014). *Hayatın Anlamı ve Psikoterapi*. (Birinci baskı) (ev. Veysel Ataman). İstanbul: Say Yayınları.
- Graber, A. (2004). *Viktor Frankl's Logotherapy: Method of choice in ecumenical pastoral psychology*. USA: Wyndham Hall Press.
- Güle, C. (2003). *Psikiyatri ve psikoterapilerin ABC'si*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Hambleton, R. K. ve Kanjee, A. (1995). Increasing the validity of cross-cultural assessments: Use of improved methods for test adaptations. *European Journal of Psychological Assessment*, 11, 147–157.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Krok, D. (2015). The Role of Meaning in Life Within the Relations of Religious Coping and Psychological Well-Being. *Journal of Religion and Health*, 54 (6), 2292-2308. doi: 10.1007/s10943-014-9983-3
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing* (2. Baskı). London: Routledge Pub.
- Lindeman, M. ve Verkassalo, M. (1996). Meaning in life for Finnish students. *Journal of Social Psychology*, 136, 645-649.
- Maddi, S.R. (1967). The existential neurosis. *Journal of Abnormal Psychology*, 72(4), 311-325.
- Maddi, S.R. (2012). Creating Meaning through Making Desicions. In P.T.P. Wong (Eds.), *The human quest for meaning: Theories, research and applications* (s.57-80). New York, NY: Taylor & Francis Group.
- Scannel, E. D., Felicity, C. L. Allen, ve Janet, B. (2002). Meaning in life and positive and negative well-being. *North American Journal of Psychology*, 4(1), 93-112.
- Schnell, T. (2009). The sources of meaning in life questionnaire (some): Relations to demographics and well-being. *The Journal of Psitive Psychology*, 4(6), 483-499.
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., ve Kaler. M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assesing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93.
- Steger, M.F. (2012). Experiencing Meaning in Life: Optimal Functioning at the Nexus of Well Being, Psychopathology, and Spirituality. İçinde P.T.P. Wong (Ed.), *The Human Quest for Meaning: Theories, Research and Applications* (p.165-184). New York, NY: Taylor & Francis Group.
- Wong, P. T. P. (1997). Meaning-centered counseling: A cognitive-behavioral approach to logotherapy. *The International Forum for Logotherapy*, 20, 85-94.
- Wong, P. T. P. (1998). Implicit theories of meaningful life and the development of the Personal Meaning Profile (PMP). İçinde P.T.P. Wong & P.S. Fry (Ed.), *The human quest for meaning: A handbook of psychological research and clinical applications* (s.111-140). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Zaiser, R. (2005). Working on the Noetic Dimension of Man: Philosophical Practice, Logotherapy, and Existential Analysis. *Philosophical Practice*, 1 (2), 83-88.
- Zika, S., ve Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British Journal of Psychology*, 83, 133-145.

EKUAD JETPR

Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi

Cilt 2 (2016) Sayı 2 20-29

Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı Umut KERMEN⁹, Nurcan İLÇİN TOSUN¹⁰, Uğur DOĞAN¹¹

Öz

Psikolojik danışma alanında, bireylere yardım amaçlarından arasında, kişinin psikolojik olarak sağlıklı olmasına, hayattan daha fazla doyum almasına ve kaygı ile başa çıkma becerileri kazanmasına yardımcı olmak yer almaktadır. Bu çalışmada ergenlerin psikolojik iyi oluşlarının ve yaşam doyumlarının sosyal kaygı tarafından etkilenip etkilenmediğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda elde edilecek bulguların ergenlere yardımcı olma noktasında psikolojik danışmanlara kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde sınırlı sayıda araştırmaların sosyal kaygı ile olumlu psikolojik kavramlar konusunda olduğu görülmektedir. Türkiye’de ise sosyal kaygının yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş konularını ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmamızın amacı lise öğrencilerinde sosyal kaygı, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkileri ortaya koymak ve bu kavramları cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmaktır. Araştırmaya Muğla ilinde çeşitli liselerde öğrenim gören 150 kız 150 erkek öğrenci katılmıştır. Çalışmada Sosyal Kaygı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Yapısal Eşitlik Modeli ve t-testi kullanılmıştır. Sonuçlara göre sosyal kaygı, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşu negatif olarak yordamaktadır. Yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşta cinsiyete göre farklılaşma bulunmamaktadır. Sosyal kaygı düzeyinde ise kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Kaygı,
Yaşam Doyumu,
Psikolojik İyi-Oluş
Lise Öğrencileri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 08.01.2016

Kabul Tarihi: 07.03.2016

E-Yayın Tarihi: 01.04.2016

Social Phobia As Predictor of Life Satisfaction and Psychological Well-Being

Abstract

In psychological counseling, among aims at helping people, assisting people for better psychological health, helping to get more satisfaction from life and helping them to learn coping skills are intended. In this study, it is aimed to unveil that whether social phobia influence adolescents life satisfaction and psychological

Keywords

Social Anxiety,
Life Satisfaction,
Psychological Well-Being
High School Students

Article Info

⁹ Uzman Psikolojik Danışman, İmkb Darıca Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Türkiye, umutkermen@gmail.com

¹⁰ Psikolojik Danışman, Mumcular Sitare Özkan Çok Programlı Anadolu Lisesi, Türkiye, nurcanilcin@gmail.com

¹¹ Yardımcı Doçent Doktor, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Türkiye, ugurdogn@gmail.com

well-being or not. At the point of helping adolescents, it is thought that findings obtained from study will help psychological counselors. Considering literature, it can be seen that social phobia was researched at limited number with positive psychological concepts. In addition, in Turkey there is no study which social phobia is studied together life satisfaction or psychological well-being. For this reason, aims of this study are to investigate relationships between social phobia, life satisfaction and psychological well-being and to compare levels of social phobia, life satisfaction and psychological well-being according to gender. 150 girl and 150 boy adolescents who continue their education at several high schools in Muğla, Turkey attended study. To collect data Social Phobia Scale, Life Satisfaction Scale and Psychological Well-being Scale were used. In analysing data, Structural Equationing Model and t-test were used. According to results, social phobia predicts both life satisfaction and psychological well-being negatively. There is no difference at levels of life satisfaction and psychological well-being in terms of gender, whereas social phobia levels of girl adolescents are significantly higher than social phobia levels of boy adolescents.

Received: 01/08/2016
Accepted: 03/07/2016
Online Published: 04/01/2016

Giriş

Sosyal kaygı, kişinin sosyal ilişkilerde diğer kişiler tarafından yargılanmaktan ve değerlendirilmekten korkmasına ve rahatsızlık hissetmesine; kişinin topluluk önünde ya da tanıdık olmayan insanlarla konuşmaktan kaçınma gibi tepkiler vermesine sebep olan özel bir kaygı türüdür (APA, 2013). Sosyal kaygı, 11-17 yaşları arasında zirve yapmaktadır. Artan sosyal kaygı tepkileriyle birlikte korku ve kaçınma davranışı ergenlerin arkadaşlıklarının kalitesini düşürmektedir, sosyal etkileşimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Biggs, Vernberg ve Wu, 2012; Blote, Kin ve Westenberg, 2007). Buna ek olarak sosyal kaygının, yaşamdan elde ettiği toplam doyum olarak tanımlanan, yaşam kalitesini düşürdüğü görülmektedir (Crozier ve Alden, 2009). Bu amaçla sosyal kaygıya sahip olan ve olmayan kişiler yaşam kalitesi açısından karşılaştırılmıştır. Sosyal kaygıya sahip bireylerin işsizlikten etkilendikleri ve daha az kazanç elde ettikleri, kısıtlı sosyal ilişkilere sahip oldukları, romantik ilişkilerde geçimsizlik yaşadıkları, madde kullanım riskini daha fazla taşıdıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Keller, 2003).

Sosyal kaygının, insanların yaşamı üzerine getirdiği olumsuz sonuçlar geniş şekilde incelenmiştir. Buna karşılık sosyal kaygının, psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumunu gibi olumlu kavramlarla birlikte çalışıldığı araştırma çok az sayıdadır (Castella ve diğ., 2014; Kashdan, Julian, Merritt ve Uswatte, 2006; Lampe, Slade, Issakidis ve Andrews, 2003). Bu nedenle sosyal kaygının yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşla çalışılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Araştırmacılar ve politikacılar da yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak, psikolojik iyi oluş kavramına artan bir ilgi göstermektedirler. Değişen sosyal şartlar toplumsal ve bireysel psikolojik iyi oluşu etkilemektedir. Bu etki ve insanların mutluluğunu nasıl etkilediğinin tanımlanması ilgi çekmektedir; çünkü insan yaşamı başlangıcından sonuna kadar psikolojik iyi oluş ile iç içedir (Tay, Kuykendall ve Diener 2013). Psikolojik iyi oluş ise kişisel amaçları devam ettirebilme, kişisel gelişimi devam ettirebilme ve insanlarla anlamlı ilişki kurabilme becerilerinin bir bütünü olarak tanımlanmaktadır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Ayrıca psikolojik iyi oluş, olumlu psikolojik sağlıkla ilgili iyi oluş durumudur (Ryff, 1995). Ryff'e göre (1989) psikolojik iyi oluş kavramında altı alt boyut vardır. Bu alt boyutlar kendine saygı, diğer insanlarla olumlu ilişkiler, kişisel gelişim, alan hakimiyeti, özerk olmadan oluşmaktadır.

Psikolojik iyi oluşun insanların yaşamlarına getirdiği olumlu katkılar bulunmaktadır. Bu katkılar arasında sağlıklı ve daha uzun yaşama, daha işlevsel sosyal ilişkilere sahip olma, işte ve performansta başarının artması, gelirden artma sayılabilmektedir. İnsanın daha sağlıklı ve uzun yaşamasına psikolojik iyi oluşun katkısı ilişkisel, deneysel ve yarı deneysel çalışmalarla incelenmiştir (Diener ve Chan, 2011). Bu çalışmalarda psikolojik iyi oluşu yüksek olan bireylerin daha sağlıklı beslendikleri (Huang ve Humphreys, 2012) ve hipertansiyon, diyabet gibi hastalıklara (Richman ve diğ., 2005) daha az sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca, psikolojik iyi oluşun sosyal ilişkilerde niceliği ve niteliği arttırdığı görülmektedir. Sosyal ilişkilere yaklaşma eğiliminin artması ve yeni sosyal ilişki kaynaklarının inşa edilmesi, psikolojik iyi oluşun ilişkilerde nitelik ve niceliği artırma mekanizmaları olarak görülmektedir

(Lyubomirsky, King ve Diener, 2005). Bir diğer katkı olan üreticilik ve başarıya bakıldığında, daha fazla olumlu duygu hissedenlerin, olumsuz duygu hissedenlere göre daha üretken oldukları ve kendilerini daha başarılı göreme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Pelled, Xin ve Eisenhardt, 1999). Bir çalışmada, iyimser ve umut dolu işçilerin diğerlerine göre daha verimli çalıştıkları ve işlerinde daha fazla doyum hissettikleri saptanmıştır (Peterson, Luthans, Avolio, Walumbwa ve Zhang, 2011). Yine psikolojik iyi oluş kavramının sosyal kaygı ile ilişkisine bakılmıştır; sosyal kaygının sosyal ilişkilerde işlevselliği bozduğu, kişiler arası ilişkilerde zorluklara neden olduğu ve dolayısıyla psikolojik iyi oluşta düşmeye sebep olduğu belirtilmiştir. Sosyal kaygıya sahip olan bireylerin psikolojik iyi oluşlarının düşmesindeki sebepler ise bu bireylerin daha az pozitif sosyal deneyim yaşamaları, sosyal ilişkilerde uygun davranamayacaklarına inanmaları ve uygun davranmadıklarında sosyal statülerinde düşme olacağından korkmaları gösterilmektedir (Kashdan, Julian, Merritt ve Uswatte, 2006).

Araştırmada ele alınan kavramlardan biri de yaşam doyumudur. Yaşam doyumunu, mutluluğun incelendiği kavramlardan biridir. İnsan mutluluğunun bilişsel yönünü temsil etmektedir. Bir diğer anlatımla sosyal ilişkiler, iş yaşamı, fiziksel sağlık, kazanç gibi bağlamlarda kişinin kendi yaşamını değerlendirmesidir (Diener ve Lucas, 1999). Yaşam doyumunun belirleyicileri fiziksel, sosyal, duygusal, mental sağlık, psikolojik iyi oluş, işlevsel ve etkili iletişim kurma becerisine sahip olma, sosyal ilişkileri başlatabilme ve sürdürebilme, sosyal bağlantılara sahip olma olarak saptanmıştır (Cruce, Worrall, Hickson ve Morrison, 2010). Ayrıca yaşam doyumunu, bir toplumdaki yaşam kalitesinin bir belirleyicisi olarak görülmektedir. Kültürler arası bir çalışmada yaşam doyumunun fiziksel ve psikolojik sağlığın sürdürülmesinde sahip olunan sosyal ilişki derecesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Iwasa, Kawaai, Gondo, Inagaki ve Suzuki, 2006). Buna ek olarak, yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşun birlikte çalışıldığı başka bir çalışmada, düşük özerklik ve düşük sosyal ilişkilerin, sosyal ilişkilerde bozulmaların, yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı düşüşe sebep olduğu vurgulanmıştır (Damasio, Melo ve Silva, 2013).

Yukarıda da belirtildiği gibi sosyal kaygı genellikle olumsuz sonuçları ile birlikte ele alınmış, yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluş gibi pozitif kavramlarla çok az çalışılmıştır. Ayrıca ergenlerle sosyal kaygının yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşla çalışıldığı araştırmaya rastlanmamıştır. Türkiye'ye bakıldığında ise, yaşam doyumunun yaşam kalitesi ile (Erturan ve diğ., 2013), yaşam doyumunun durumluk-süreklilik kaygı ile (Deniz, Dilmaç, Arıca, 2009) ve sosyal kaygının yaşam kalitesi ile (Gültekin ve Dereboy, 2011) çalışıldığı araştırmalar bulunmaktadır. Türkiye'de psikolojik iyi oluşun yaşam doyumunu ve sosyal kaygı ile çalışıldığı araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kavramlar arası ilişkilerin ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerle araştırmanın amacı; lise öğrencilerinde sosyal kaygı, yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşun cinsiyete göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek ve üç kavram arasındaki ilişkileri yol analizi aracılığı ile ortaya koymaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Muğla ilindeki lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Muğla ilinde 4 farklı Anadolu Lisesi'nde öğrenimlerine devam eden 300 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma öğrencilerin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda ise, her okuldan her sınıf seviyesinde 20'şer öğrenciden veri toplanmıştır. Toplanan verilerden 20 tanesi değerlendirmeye alınmamıştır. 300 kişilik veri seti ile analizler yapılmıştır. Çalışma grubundaki öğrenciler okulların 9. (%25), 10. (%28), 11. (%29) ve 12. (%18), sınıflarında eğitim gören yaşları 14 ile 20 arası değişen ve yaş ortalaması 16.6 olan, 150'si erkek (%50), 150'si kız (%50) öğrencileridir. Çalışma grubunun seçiminde seçkisiz olmayan, uygun örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2010) uygun örnekleme yöntemini zaman, işgücü gibi var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi olarak tanımlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyal Kaygı Ölçeği (SAÖ): Ölçek Özbay ve Palancı (2001) tarafından üniversite öğrencilerinin yaşadığı "sosyal kaygı" içerikli sorunları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Üniversite öğrenci

popülasyonuna yönelik kullanılabilirliğe sahip olacak şekilde geliştirilen ölçek, üniversite öğrencilerinin sosyal durumlara uygun becerilerini ve bu durumlarda oluşabilecek kaygılarını ölçebilecek yapıda hazırlanmıştır. Faktör analizine tabi tutulan ölçek üç alt testle toplam varyansın %32.9'unu açıklamıştır. Testin kriter geçerliği için kullanılan MMPI Si alt testi ile $r=.43$, $p<.001$, SCL alt testlerinden kişiler arası ilişkilerde duyarlılık alt testi ile, $r=.51$, $p<.001$, kaygı testi ile, $r=.25$, $p<.01$, fobik kaygı alt testi ile $r=.36$, $p<.001$, depresyon alt testi ile $r=.40$, $p<.001$ düzeyinde kuramsal açıklamaya uygun pozitif lineer ilişkilerin bulunduğu görülmüştür. Güvenirlilik hesaplamaları için test içi tutarlılık yöntemi ile hesaplanan Cronbah Alfa değeri .89'dur. Test likert tipi 0-4 aralığında beşli derecelendirmeye sahiptir. Alınan puanların yükselmesi SK düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Üniversite öğrencileri için geliştirilen bu ölçeğin, lise öğrencisi grup üzerinde kullanılması nedeniyle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çalışmaya ilişkin doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları kabul edilebilir bulunmuş sonuçlar tablo 3'te verilmiştir. Ayrıca ölçeğin bu çalışma için yapılan Cronbach alpha analizi .86 bulunmuştur.

Psikolojik İyi-oluş Ölçeği: Psikolojik iyi-oluşun ölçümü için Psikolojik İyi-oluş ölçeği Türkçe formu kullanılmıştır (Diener ve diğ., 2010; Telef, 2013). Ölçek 8 maddelik 7'li likert tipi (1=tamamen katılmıyorum, 7= tamamen katılıyorum) kendini değerlendirme ölçeğidir. Yüksek puan psikolojik iyi-oluşun yüksekliğini göstermektedir. Uyarılma çalışması için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre toplam varyansın %41.94'ünü açıklayan bir yapı elde edilmiştir. Yapı geçerliği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre iyilik değerlerinin iyi sonuç verdiği görülmüştür. ($\chi^2= 92.90$, $N= 339$, $sd= 20$, $p= 0.00$, $RMSEA= 0.08$, $SRMR= 0.04$, $GFI= 0.96$, $NFI= 0.94$, $RFI= 0.92$, $CFI= 0.95$, $IFI= 0.95$). Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı değeri Türkçe form için .80. bulunmuştur. 100 öğrenci ile yapılan test-tekrar test analizinde pearson momentler korelasyon katsayısı .86 bulunmuştur. Bu çalışmaya ilişkin doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları kabul edilebilir bulunmuş ve sonuçlar tablo 4 de verilmiştir. Ayrıca ölçeğin bu çalışma için yapılan Cronbach alpha analizi .85 bulunmuştur.

Yaşam Doyum Ölçeği: Yaşam Doyumunun ölçümü için Yaşam Doyumu ölçeği Türkçe formu kullanılmıştır (Diener, Emmons, Larsen, ve Griffin, 1985; Köker, 1991). Ölçek 5 maddelik 7'li likert tipi (1=tamamen katılmıyorum, 7= tamamen katılıyorum) kendini değerlendirme ölçeğidir. Yüksek puan yaşam doyumunun yüksekliğini göstermektedir. Köker (1991) tarafından yapılan uyarılma çalışmasının "görünüm geçerliği" ile ölçeğin geçerli olduğuna karar verilmiştir. Madde toplam korelasyon sonucunda ölçeğin maddelerinin yeterli düzeyde değerler verdiği görülmüştür. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı değeri Türkçe form için .80. bulunmuştur. Yapılan test-tekrar test analizinde pearson momentler korelasyon katsayısı .85 bulunmuştur. Bu çalışmaya ilişkin doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları kabul edilebilir bulunmuş sonuçlar tablo 4 de verilmiştir. Ayrıca ölçeğin bu çalışma için yapılan Cronbach alpha analizi .80 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce ölçeklerin uygulanabileceğine yönelik gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra katılımcılara ölçeğin neden uygulandığına yönelik bilgiler verilmiştir. Katılımcılara dolduracakları ölçeklerde kişisel kimlik bilgilerinin alınmayacağı ifade edilmiş, uygulamaya gönüllü olan öğrenciler dahil edilmiştir. Katılımcıların sosyal kaygı, yaşam doyum ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon tekniği ve yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılmıştır. Yine sosyal kaygı, yaşam doyum ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için t-testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubuna ait betimsel istatistikler,t-testi sonuçları, korelasyon değerleri ve yol analizi sonuçları verilmiştir. Sosyal kaygı, yaşam doyum ve psikolojik iyi-oluşa ilişkin betimsel istatistikler ve korelasyon değerleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Kaygı Düzeyi, Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi-Oluş Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları ve Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Ort	Ss	1	2	3
-------------	-----	----	---	---	---

1-Sosyal Kaygı	42.54	20.58	1		
2-Yaşam Doyumu	21.48	7.63	-0.20*	1	
3-Psikolojik İyi-oluş	38.69	1.04	-0.23*	0.58*	1

*p < .01, n = 300

Tablo 1’de araştırmanın değişkenlerine dair korelasyonlar sunulmuştur. Görüldüğü gibi sosyal kaygı düzeyi ile yaşam doyumu ($r=-0.20$) ve psikolojik iyi-oluş ($r=-0.23$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Hesaplanan bu korelasyonlar, sosyal kaygı düzeyi arttıkça psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumunun azaldığını göstermektedir.

Bunun yanında lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyi ile yaşam doyumu ve psikolojik iyi-oluş düzeylerinin cinsiyetler arasındaki farka bakılmıştır. Yapılan t testine ilişkin sonuçlar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Kaygı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort	S	Sd	t	p
Sosyal Kaygı	Kız	68	47.69	12,70	122.47	2.36	.012
	Erkek	232	41.03	17,01			
Yaşam Doyum	Kız	68	19.88	7.87	105.5	-1.97	.057
	Erkek	232	21.95	8.52			
Psikolojik İyi Oluş	Kız	68	38.09	11,01	99.09	-0.53	.062
	Erkek	232	38.86	12,74			

Tablo 2’ye bakıldığında, sosyal kaygının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin (Ort= 47.96), erkek öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Ort= 41.03). Araştırmanın diğer değişkenleri olan yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermedikleri görülmüştür ($p>0.05$).

Yol analizi

Yol analizi iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılmaktadır. Sosyal kaygı, yaşam doyumu ve psikolojik iyi-oluş arasındaki ilişki örüntüsünü tespit etmek için Lisrel 8.80 kullanılmıştır. Analize başlamadan önce değişkenlere ait ölçüm modelleri hesaplanmış ve analizlere ilişkin iyilik değerleri Tablo 3’de verilmiştir.

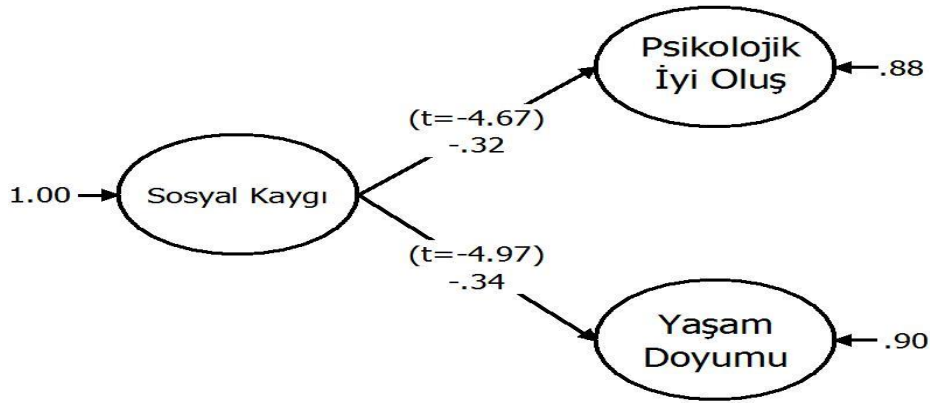
Tablo 3. Sosyal Kaygı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi-Oluş Ölçüm Modellerine İlişkin İyilik Değerleri

Değişkenler	χ^2	df	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI	NFI	IFI
Sosyal Kaygı	930	402	2.31	0.66	0.6	0.95	0.95	0.95
Yaşam Doyumu	5.90	4	1.47	0.04	0.1	1.00	0.99	1.00
Psikolojik İyioluş	53.91	18	2.99	0.8	0.44	0.97	0.96	0.97

Not: χ^2 = Ki-kare; df = Serbestlik Derecesi, RMSEA = Yaklaşık hataların ortalama karekökü; SRMR = Standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü; CFI = Karşılaştırılmalı uyum indeksi; NNFI = Normlaştırılmamış uyum indeksi; GFI = Uyum iyiliği indeksi.

Bütün ölçüm modelleri kabul edilebilir uyum indeksleri verdiği görülmüştür. Ölçüm modelleri belirlendikten sonra, yol analizi "Robust En Çok Olabilirlik Metodu" kullanılarak Lisrel 8.80 ile gerçekleştirilmiştir. Modele ilişkin veriler şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Sosyal Kaygı, Yaşam Doyumu, Psikolojik İyi-Oluş'a İlişkin Yol Analizi (Final Model)

Şekil 1'de görüldüğü gibi sosyal kaygının, yaşam doyumu ve psikolojik iyi-oluşu anlamlı ve negatif olarak yordadığı görülmektedir. Ek olarak, analize ilişkin t değerlerinin hepsinin anlamlı olduğu ve bütün uyum indekslerinin kabul edilebilir olduğu görülmektedir (χ^2 : 1772.76, df: 856, χ^2/df : 2.07, RMSEA: 0.06, NNFI: 0.93, CFI: 0.94, SRMR: 0.86, IFI: 0.94). Sosyal Kaygının yaşam doyumunu (β : -.34, $p \leq .001$) ve psikolojik iyi-oluşu (β : -.32, $p \leq .001$) neredeyse aynı seviyede yordadığı bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre lise öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Literatür incelendiğinde erkeklerin yaşam doyumlarının yüksek olduğu (Goldbeck, Schmitz, Besier, Henrich ve Herschbach, 2007; Mosknes ve Espnes, 2014), kızların yaşam doyumu düzeylerinin yüksek olduğu (Çam ve Artar, 2014; Tuzgöl-Dost, 2007), cinsiyete göre bir farklılaşmanın bulunmadığı (Yılmaz ve Aslan, 2013) araştırmalar bulunmaktadır. Tümkiye, Çelik ve Aybek (2011) tarafından 274 lise öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtilmektedirler. Ergenlik ve çocukluk döneminde demografik değişkenlerin ve cinsiyetin yaşam doyumu üzerinde çok az etkili olduğu ortaya konmuştur (Proctor, Linley ve Maltby, 2009). Farklı toplumların ve farklı araştırma grubu yapılarının, literatürdeki farklı sonuçlara ve araştırmadaki sonuca sebep olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucunda ise lise öğrencilerinin psikolojik iyi-oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığıdır. Literatür incelendiğinde genel olarak kadınların psikolojik iyi oluş düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır (Ryff, 1989; Ryff, 1991). Ülkemizde Özen ve Gülaçtı (2012) tarafından öğretmen adayları ile yapılan çalışmada ve Kuyumcu (2012) tarafından Türk ve İngiliz üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, bayanların erkeklere göre psikolojik iyi-oluşlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgilere ek olarak evli erkek ve kadınların psikolojik iyi oluşlarının incelendiği bir araştırmada erkeklerin psikolojik iyi-oluş düzeylerinin bayanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Fuller, Edwards, Vorakitphokatorn ve Sermisri, 2004). Kızların ve erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeyinin farklılaşmadığı araştırmalar da bulunmaktadır (Hori, 2010). Kuramcılar, psikolojik iyi oluşta sosyal rollerin gelişiminin ve sahip olunan sosyal ilişkilerin fazla sayıda olmasının önemine vurgu yapmaktadırlar (Kessler ve McLeod, 1984). Araştırmamız kapsamında incelenen ergenler bu dönem içinde sosyal rollerini kazanmakta ve sosyal ilişkilerini geliştirmektedirler. Psikolojik iyi oluş düzeyinde bir farklılaşma oluşmamasının sebebi olarak, iki cinsiyetin de bu dönem içinde kişisel ve sosyal yönden gelişmeleri olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, sosyal kaygı düzeylerinin kız ve erkeklerde istatistiksel olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri erkek öğrencilerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Kaygı bozuklukları genellikle erken yaşlarda başlar ve en riskli yaş olarak 10-25 yaş görülmektedir. Sosyal fobi de çoğunlukla çocukluk ve ergenlik döneminde ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde ise sosyal fobiyle bağlantılı olarak topluluğa girme, topluluğa konuşma, insanlar arasında özgür davranabilme gibi çekinik davranışlara sıklıkla rastlanılmaktadır. Elleri titreme, yüzü kızarma, yanlış bir şey yapmaktan korkma gibi belirtilerle yardım arama davranışı ülkemizde sıklıkla görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Kadın ve erkekler açısından, sosyal kaygıya bağlı davranışlarda farklılıklar göze çarpmaktadır. Erkeklerin kadınlara göre daha sıklıkla oldukları

(Edelman, 1985), kadınların ise topluluk önünde konuşmakta, yabancılarla, yeni tanışılan kişilerle ve otorite ile konuşmada daha fazla kaygı hissettikleri belirtilmektedir (Stein, Walker ve Forde, 1994). Türkiye Ruh Sağlığı Profilleri araştırmasına göre, sosyal fobinin görülme sıklığı kadınlar için %2.3 erkekler için %1.1 olarak bulunmuştur (Kılıç, 1998). Literatüre bakıldığında araştırma bulgularına paralel olarak kızların sosyal kaygı düzeylerinin erkeklerden yüksek oldukları görülmektedir (Andromahi ve Dimitar, 2014; Landell ve diğ., 2009; Ranta ve diğ., 2007). Ülkemizde Kaya ve diğerleri (1997) tarafından 1653 lise ve üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada öğrencilerin %24,1'inin sosyal kaygıya sahip olduğu ve sosyal kaygıya sahip kızların oranının erkeklere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sunucuna ulaşılmıştır. Yine ülkemizde Dilbaz ve Güz (2002) tarafından 105 katılımcı ile yapılan araştırmada, literatür bulgularına ters olarak, sosyal kaygının şiddetinin erkeklerde kızlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak kadınlarla erkekler arasında sosyal kaygı düzeyinde bir farklılaşma olmadığını belirtmektedir (Amr, El-Wasify, El-Gilany ve Rees, 2013). Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet açısından sosyal kaygı düzeyi farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin sosyal kaygı seviyesinin anlamlı olarak yüksek çıkmasının sebebinde, kültürel yapının etkili olduğu düşünülmektedir. Kızların üzerinde sosyal istekler ve kalıplar daha baskın olabilmektedir. Bu nedenle kızların sosyal fobik davranışlar göstermesinin ve çekinik kalmasının daha olası olduğu düşünülmektedir.

Bir diğer bulguda ise, psikolojik iyi-oluş sosyal kaçınma ve değerlendirilmekten korkma davranışı ile negatif yönlü orta düzeyde korelasyon vermektedir. Bir çalışmada orta yaşlı insanların sosyal olarak kaygı duyduğu durumların kaydı tutulmuş ve bu durumların katılımcıların psikolojik iyi oluşlarını nasıl etkilediği sorusu araştırılmıştır. Kişisel ilişkilerde aktiflik ve içsel motive olmada aktiflik gibi psikolojik iyi oluş boyutlarının tek yordayıcısının sosyal kaygı olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgudur (Kashdan, Julian, Merritt ve Uswatte, 2006). Lampe, Slade, Issakidis ve Andrews (2003) tarafından yapılan araştırmaya göre ise psikolojik iyi oluş ile sosyal kaygı arasında zayıf bir korelasyon bulunmaktadır. Fitria, Khan ve Almigo (2013) tarafından yaşam doyumunun sosyal kaygı üzerindeki etkisi araştırılmış ve iki değişken arasında negatif korelasyon olduğunu belirtilmiştir. Yine bu araştırmaya göre, sosyal kaygının %6,1'i yaşam doyumunu tarafından açıklanmaktadır. Araştırma bulgularına benzer olarak De Castella ve diğerleri (2014) tarafından sosyal kaygı ile yaşam doyumunu arasında negatif yönlü ve orta düzeyde korelasyon olduğu ve sosyal kaygının yaşam doyumunu üzerinde tek varyans açıklayan değişken olduğu belirtilmektedir. Yapılan bir araştırmada, sosyal kaygıya sahip bireylerin özellikle sosyal yaşamdaki başarılarının ve sosyal etkinliklerinin olumsuz etkilendiği ve dolayısıyla bunun yaşam doyumunu üzerinde bozucu etkiye yol açtığı vurgulanmaktadır (Eng, Coles, Heimberg ve Safrend, 2005). Ek olarak yaşamda karşılaşılan ve bireyin yapmaktan haz duyduğu olaylardan alınan doyumun, bireysel olarak yorumlanmasının yaşam doyumunu ortaya çıkardığı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir (Diener, Eid ve Larsen, 2008). İlişkiler, sağlık, iş yaşamı, aktiviteler ve boş zaman bireylerin haz duyduğu olaylar olarak tanımlanmıştır. Yaşamdan alınan doyumunun bir göstergesi de sosyal ilişki ihtiyacının doyurulup doyurulmadığıdır. Buna karşılık olarak sosyal kaygı ise kişinin sosyal ilişkilerde istediği konforu bozmaktadır. Bundan dolayı yaşam doyumunu ve sosyal kaygı birbirini karşılıklı olarak etkilemektedir (Ledley and Heimberg, 2006).

Araştırmanın alana getirdiği katkılardan teki sosyal kaygının pozitif kavramlarla çalışılmış olması ve bu ilişkilerin ortaya konmasıdır. Ayrıca da literatürde sosyal kaygı, yaşam doyumunu ve psikoloji iyi oluş yetişkin gruplarda çalışıldığı görülmektedir. Bu iki sebeple bu araştırmanın başvuru bir kaynak olacağı ön görülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının sosyal kaygıya sahip danışanlarla çalışan psikolojik danışmanlara fikir vereceği ve danışma ortamına yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın birkaç sınırlı yanı bulunmaktadır. Sosyal kaygı ile veriler bütün öğrencilerin sosyal kaygı yaşadıkları varsayılarak toplanmıştır. Gelecek çalışmalarda sosyal kaygı tanısı almış ya da sosyal kaygı puanları yüksek öğrenciler ile çalışma yapılması, sosyal kaygının yaşam kalitesinin parametresi olan yaşam doyumunu ve psikolojik iyi-oluşun üzerindeki etkisini belirleme açısından daha yararlı olacaktır. Çalışmanın bir diğer sınırlı yanı ise, çalışma grubunun tek bir ilden ve sınırlı okuldan toplanmasıdır. Veri toplanma aşamasında çok daha fazla okula ve öğrenciye ulaşılarak veri toplanması sonuçların genellenebilirliğine daha fazla katkı sağlayacaktır. Sosyal kaygının yaşam kalitesinin diğer parametreleri ile ilişkisinin incelenmesi gelecekteki çalışmalar açısından faydalı olacaktır düşünülmektedir.

Kaynakça

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) *Mental bozuklukların tanısal ve sayımsal el kitabı, 5. Baskı (DSM 5)*, Çev. Ed., Ertuğrul Köroğlu. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Amr, M., El-Wasify, M., El-Gilany, A. & Rees, S. (2013). Gender differences among patients with social phobia in Egypt. *The Arab Journal of Psychiatry*, 24, 52 - 59.
- Andromahi, N. & Dimitar, B.(2014). Gender differences in young adults with social phobia. *International Neuropsychiatric Disease Journal*, 2(2),78-84.
- Biggs, B.K., Vernberg, E.M., & Wu, Y.P. (2012). Social anxiety and adolescents' friendships: The role of social withdrawal. *The Journal of Early Adolescent*, 32(6), 802–823.
- Blöte, A.W., Kint, M.J.W., & Westenberg, P.M. (2007). Peer behavior toward socially anxious adolescents: Classroom observations. *Behaviour Research and Therapy*, 45(11), 2773–2779.
- Büyüloztürk, Ş., Çakmak, E.K, Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Castella, K., Goldin, P., Jazaieri, H., Ziv, M., Heimberg, R. G., & Gross, J. J. (2014). Emotion beliefs in social anxiety disorder: Associations with stress, anxiety, and well-being. *Australian Journal of Psychology*, 66(2), 139-148.
- Crozier, W.R. & Alden, L.E.(2009). *Coping with shyness and social phobia a guide to understanding and overcoming social anxiety*. London: Oneworld Publications.
- Cruice, M., Worrall, L., Hickson, L., & Murison, R. (2003). Finding a focus for quality of life with aphasia: Social and emotional health, and psychological well-being. *Aphasiology*, 17(4), 333-353.
- Çam, Z. ve Artar, M.(2014). Ergenlikte yaşam doyumu: Okul türleri bağlamında bir inceleme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1). 23-46.
- Damasio, F.B., Melo, R.L. & Silva, J.P.(2013). Meaning in life, psychological well-being and quality of life in teachers. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 23(54), 73-82.
- Deniz, M.E., Dilmaç, B., ve Arıca, O.T. (2009). Engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin durumluk-sürekli kaygı ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 953-968.
- Diener, E. & Lucas, R. E. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(22), 276-303.
- Diener, E., & Chan, M. (2011). Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied Psychology: Health and well-being*, 3(1), 1-43.
- Diener, E., Eid, M., & Larsen, R. J. (2008). *The science of subjective well-being*. The Guilford Press: New York London.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143-156.
- Dilbaz, N. ve Gül, H. (2002). Sosyal kaygı bozukluğunda cinsiyet farklılıkları. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 39(3.4), 79-86.
- Edelman, R.J.(1985). Dealing with embarrassing events: Socially anxious and non-socially anxious groups compared. *British Journal of Clinical Psychology*, 24(4), 281-295.
- Eng, W., Coles, M. E., Heimberg, R. G., & Safren, S. A. (2005). Domains of life satisfaction in social anxiety disorder: Relation to symptoms and response to cognitive behavioral therapy. *Journal of Anxiety Disorder*. 19(2), 143-156.
- Erturan, İ., Aktepe, E., Kocaman, O., Sönmez, Y., Başak, P. Y., Ceyhan, A. M., ve Akkaya, V. B. (2014). Akneli ergenlerin yaşam kalitesi, yalnızlık ve yaşam doyumu düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türkderm Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi*, 48(4), 172-176.
- Fitria, G., Khan, R. & Almigo, N.(2013). *Life satisfaction and social anxiety among international university students*. Proceeding of the International Conference on Social Science Research Kongresinde sunulan bildiri (4-5 Haziran, Penang, Malezya, ss.1606-1616).
- Fuller, T.D., Edwards, N., Vorakitphokatorn, S. & Sermsri, S. (2004). Gender differences in the psychological well-being of married men and women: An Asian case. *The Sociological Quarterly*, 45(2), 355-378.
- Goldbeck, L., Schmitz, T.G., Besier, T., Herschbach, P., & Henrich, G. (2007). Life satisfaction decreases during adolescence. *Quality of Life Research*, 16(6), 969-979.

- Gültekin, K., ve Dereboy, İ. (2011). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobinin yaygınlığı ve sosyal fobinin yaşam kalitesi, akademik başarı ve kimlik oluşumu üzerine etkileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(3), 150-58.
- Hori, M. (2010). *Gender differences and cultural contexts: psychological well-being in crossnational perspective*. (Unpublished doctoral thesis). Louisiana State University, Louisiana, USA.
- Huang, H., & Humphreys, B. R. (2012). Sports participation and happiness: Evidence from US microdata. *Journal of Economic Psychology*, 33(4), 776-793.
- Iwasa, H., Kawaai, C., Gondo, Y., Inagaki, H., & Suzuki, T. (2006). Subjective well being as a predictor of all-cause mortality among middle-aged and elderly people living in an urban Japanese community: A seven-year prospective cohort study. *Geriatrics & Gerontology International*, 6(4), 216-222.
- Kashdan, T., Julian, T., Merritt, K. & Uswatte, G. (2006). Social anxiety and posttraumatic stress in combat veterans: Relations to well-being and character strengths. *Behaviour Research and Therapy*, 44(4), 561-583
- Kaya, N., Çilli, A. S., Aşkın, R., Herken, H., Özkan, İ., ve Kucur, R. (1997). Orta ve yükseköğrenim öğrencilerinde sosyal fobik belirti yaygınlığı. *Genel Tıp Dergisi*, 7(3), 133-137.
- Keller, M. B. (2003). The life long course of social anxiety disorder: A clinical perspective. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108(417), 85-94.
- Kessler, R.C. & McLeod J.D. (1984). Sex differences in vulnerability to undesirable life events. *American Sociological Review*, 49(5), 620-631.
- Keyes, C., Shmotkin, D., & Ryff, C.D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022.
- Kılıç, C. (1998). *Türkiye ruh sağlığı profili: Erişkin nüfusta hastalıkların yaygınlığı, ilişkili faktörler, yeti yitimi ve ruh sağlığı hizmeti kullanımı sonuçları, Türkiye ruh sağlığı profili raporu*. Ankara: TC Sağlık Bakanlığı.
- King, L. A., & Napa, C. K. (1998). What makes a life good? *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 156-165.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuyumcu, B. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş duygusal farkındalık ve duygularını ifade etmelerinin ülke ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-24.
- Lampe, L., Slade, T., Issakidis, C. & Andrews, G. (2003). Social phobia in the Australian national survey of mental health and well-being. *Psychological Medicine*, 33(4), 637-646.
- Landell, M. G., Tillfors, M., Furmark, T., Bohlin, G., Andersson, G., & Svedin, C. G. (2009). Social phobia in Swedish adolescents: Prevalence and gender differences. *Social Psychiatry Epidemiology*, 44,1-7.
- Ledley, D. R., & Heimberg, R. G. (2006). Cognitive vulnerability to social anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(7), 755-778
- Lyubomirsky, S., King, L. A., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855.
- Mosknes, U.K. & Espnes, G.A. (2014). Self-esteem and life satisfaction in adolescents gender and age as potential moderators. *Quality Of Life Research*, 22(10), 2921-2928.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2012). Öğretmen adaylarının sosyal beceri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 1(1), 83-101.
- Pelled, L. H., Eisenhardt, K. M., & Xin, K. R. (1999). Exploring the black box: An analysis of work group diversity, conflict, and performance. *Administrative Science Quarterly*, 44(1), 1- 28.
- Peterson, S. J., Luthans, F., Avolio, B. J., Walumbwa, F. O., & Zhang, Z.(2011).Psychological capital and employee performance: A latent growth modeling approach. *Personnel Psychology*, 64(2), 427-450.
- Proctor, C. L., Linley, P. A., & Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of Happiness Studies*, 10(5), 583-630.
- Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., Koivisto, A. M., Tuomisto, M. T., Pelkonen, M., & Marttunen, M. (2007). Age and gender differences in social anxiety symptoms during adolescence: The Social Phobia Inventory (SPIN) as a measure. *Psychiatry Research*, 153(3), 261-270.
- Richman, L. S., Kubzansky, L., Maselko, J., Kawachi, I., Choo, P., & Bauer, M. (2005). Positive emotion and health: Going beyond the negative. *Health Psychology*, 24(4),422-429.
- Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104.

- Ryff, C.D. (1989). Beyond Ponce de Leon and life s atisfaction: New directions in quest of successful aging. *International Journal of Behavioral Development*, 12(1), 35-55.
- Ryff, C.D. (1991). Possible selves in adulthood and old age: A tale of shifting horizons. *Psychology and Aging*, 6(2), 286-295.
- Stein, M.B., Walker, J.R. & Forde, D.R.(1994). Setting diagnostic thresholds for social phobia: Considerations from a community survey of social anxiety. *American Journal of Psychiatry*, 151(3), 408-412.
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçęđi: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Turk, C. L., Heimberg, R. G., Orsillo, S. M., Holt, C. S., Gitow, A., Street, L. L.,Schneier, F.R., & Liebowitz, M. R..(1998). An investigation of gender differences in social phobia. *Journal of Anxiety Disorder*, 12(3), 209-230.
- Tuzgöl-Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 22(2), 132-143.
- Tümkaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2011). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 77-94.
- Yılmaz. E. ve Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerindeki yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 59-69.